

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Anna Dostálová

**Znalecký posudek, jako obligatorní důkazní prostředek ve
vybraných civilních řízeních**

Diplomová práce

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Znalecký posudek jako obligatorní důkazní prostředek ve vybraných civilních řízeních vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje. Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 106.853 znaků včetně mezer.

V Novém Městě nad Metují dne 8. 1. 2023

.....
Anna Dostálová

Poděkování

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování JUDr. Janě Petrov Křiváčkové, Ph.D. za její cenné rady, které mi byly pomocí při psané diplomové práci. Rovněž bych ráda poděkovala celé své rodině a blízkým za pomoc a podporu během celého studia.

Obsah

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	5
ÚVOD	6
1 PROCESNÍ DOKAZOVÁNÍ A SKUTEČNOSTI, K NIMŽ JE TŘEBA ODBORNÝCH ZNALOSTÍ.	9
2 ZNALECKÝ POSUDEK JAKO DŮKAZNÍ PROSTŘEDEK.....	12
2.1 ZVLÁŠTNOSTI ZNALECKÉHO POSUDKU JAKOŽTO DŮKAZNÍHO PROSTŘEDKU	13
2.1.1 Otázky skutkové, nikoli právní	13
2.1.2 Princip volného hodnocení důkazů	13
2.2 ZADÁNÍ ZNALECKÉHO POSUDKU	14
2.2.1 Zadání znaleckého posudku ze strany soudu.....	14
2.2.2 Zadání znaleckého posudku stranou řízení.....	16
2.3 NÁLEŽITOSTI ZNALECKÉHO POSUDKU	17
3 OSOBA ZNALCE DLE ZNALECKÉHO ZÁKONA	20
3.1 PRÁVA ZNALCE.....	21
3.2 POVINNOSTI ZNALCE.....	23
4 VYBRANÁ ŘÍZENÍ DLE OSŘ (SPECIFIKA).....	27
4.1 EXEKUČNÍ ŘÍZENÍ	28
4.2 INSOLVENČNÍ ŘÍZENÍ	30
4.3 ROZHODČÍ ŘÍZENÍ	31
5 VYBRANÁ ŘÍZENÍ DLE ZŘS (SPECIFIKA)	33
5.1 ŘÍZENÍ VE VĚCECH PÉČE O NEZLETILÉ	34
5.2 ŘÍZENÍ VE VĚCECH SVÉPRÁVNOSTI.....	37
6 PROBLEMATIKA HODNOCENÍ ZNALECKÉHO POSUDKU	40
7 REVIZNÍ ZNALECKÝ POSUDEK	44
8 ÚVAHY DE LEGE FERENDA	46
ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	54
ABSTRAKT	59
ABSTRACT	59
SEZNAM KLÍČOVÝCH SLOV/ KEY WORDS.....	61

Seznam použitých zkratk

Insolvenční zákon, InsZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
Občanský soudní řád, OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
Vyhláška o znalečném, ZnalOdmV	vyhláška č. 504/2020 Sb., o znalečném
Zákon o zvláštních řízeních soudních, ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
Znalecká vyhláška, ZnalV	vyhláška č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti
Znalecký zákon, ZnalZ	zákon č. 254/2019 Sb., zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech
Zákon o rozhodčím řízení, ZRŘ	zákon č. 216/1994 Sb., zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů

Úvod

Ustanovení občanského soudního řádu (dále jen OSŘ) v paragrafu § 125 stanoví, že za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci. Mezi tento výčet řadí i znalecký posudek. Znalecké dokazování se využívá v široké míře, a to jak ve sporném řízení či nesporném řízení. Pro sporné řízení je typická zásada projednací. Zjištění skutkového stavu věci je v rukou účastníků řízení.¹ V rámci OSŘ je znalecké dokazování využíváno všude tam, kde potřebujeme zjistit odborné skutečnosti a nepostačuje jiný důkazní prostředek. Naopak zásada vyšetřovací se pak uplatňuje v řízeních dle ZŘS. Účastníci jsou povinni navrhnout důkazy k objasnění skutkového stavu věci, ale nenesou břemeno důkazní. V rámci ZŘS je znalecké dokazování neopominutelnou součástí dokazování v řízení o svéprávnosti dle § 38 ZŘS, dále je nutné ke zjištění zdravotního stavu a zjištění, zda další držení ve zdravotním ústavu je či není nutné dle § 70 ZŘS, v neposlední řadě při ocenění likvidační podstaty v pozůstalostním řízení dle § 235 ZŘS, ale obecně platí, že se použije vždy je-li to nutné.

Tématem mé diplomové práce je v tomto kontextu právě znalecký posudek jako obligatorní důkazní prostředek ve vybraných civilních řízeních. Volbu tématu ovlivnilo zejména to, že dokazování je nepochybně jednou z nejdůležitějších částí civilního soudního řízení. Zaměřila jsem se na tuto oblast, neboť doposud není tolik zpracována a není literatury, která by poskytovala celistvý přehled této problematiky.

V práci se zaměřuji jak na ta řízení, kde je znalecký posudek vyžadován povinně, tak i na ty, kdy je to ponecháno na zvážení soudu. Cílem práce je analyzovat současnou právní úpravu znaleckého posudku jako obligatorního důkazního prostředku ve vybraných civilních soudních řízeních a poukázat na nedostatky *de lege lata* včetně návrhů *de lege ferenda*. Prostřednictvím práce se snažím odpovědět na následující pracovní hypotézu:

H: V rámci vybraných řízení civilního procesu využití znaleckého dokazování naplňuje smysl a účel těchto řízení.

---

¹ KŘIVÁČKOVÁ, Jana. In: SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 31.

Abych práci vedla k zodpovězení této hypotézy, stanovila jsem si následující pracovní otázky:

- Dochází v rámci civilního procesu k nadužívání znaleckého dokazování?
- Proč v některých případech zákonodárce nařizuje výslovně vypracovat znalecký posudek a v jiných nikoliv?
- Jaký vliv má znalecký posudek na rozhodnutí soudce? Má soudce možnost odchýlit se od závěrů znaleckého posudku?
- Jaká jsou úskalí českého právního řádu a justice při využití znaleckého dokazování?
- Dochází ke znaleckému dokazování ve věcech péče soudu o nezletilé někdy nadbytečně a je v těchto řízeních vhodné?

Diplomová práce se člení na jednotlivé kapitoly, které na sebe vzájemně navazují. V diplomové práci se v první řadě věnuji teoretickému úvodu. Nejprve vymezuji, co jsou vlastně ty skutečnosti, k nimž je zapotřebí odborných znalostí, které zákonodárce zakotvil v § 127 OSŘ. Věnuji se tomu, co je znalecký posudek a jaký je jeho význam v civilním řízení sporném a civilním řízení nesporném. V rámci ZŘS se zaměřuji na ta řízení, kde je povinnost ustanovit znalce obligatorně zakotvena, ale také na řízení, kde není povinnost ustanovit znalce, nýbrž je to na zvážení soudce.

Kromě toho specifikuji, kdo je znalcem dle zákona o znalcích a tlumočnících a jaké práva a povinnosti má. V tomto kontextu se nabízí otázka: Má svůj podíl na výsledku řízení také samotný výsledek znalce u soudu, či je nejdůležitější znalecký posudek v listinné podobě? V další části bych se ráda zaměřila na hodnocení znaleckého posudku ze strany soudu a uvedla z jakých důvodů může docházet k revizním znaleckým posudkům.

Od ledna 2021 nabyla účinnosti nová právní úprava činnosti znalců, znaleckých kanceláří a znaleckých ústavů – problematika znalců je aktuálně upravena jedním zákonem a třemi vyhláškami, konkrétně se jedná o:

- zákon č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech,
- vyhláška č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti,
- vyhláška č. 504/2020 Sb., o znalečném,

- vyhláška č. 505/2020 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých odvětví jednotlivých znaleckých oborů, jiná osvědčení o odborné způsobilosti, osvědčení vydaná profesními komorami a specializační studia pro obory a odvětví.

Samozřejmě se této problematice dotýkají i další předpisy, jako například OSŘ, trestní řád apod., se kterými budu v práci pracovat. Na závěr dodám, že práce je zpracována popisnou metodou, analýzou odborné literatury, právních předpisů, judikatury a dalších relevantních zdrojů a následnou syntézou zjištěných informací do podoby souvislého textu.

1 Procesní dokazování a skutečnosti, k nimž je třeba odborných znalostí

Jak jsem již uvedla v úvodu práce, dokazování je jednou z nejdůležitějších částí civilního soudního řízení. Odbornou literaturou je často přirovnáváno k páteři civilního procesu. Můžeme jej obecně vymezit jako „*právem upravený postup soudu a účastníků, jehož účelem je získání poznatků důležitých pro rozhodnutí ve věci samé, a to cestou prověřování soudem.*“² Je to tedy jednání soudu, při kterém se soud zaobírá získáváním skutkových poznatků.³ To nepochybně souvisí se zásadou *iura novit curia*, tedy „soud zná právo“. V právním řádu u nás se tato zásada projevuje v ustanovení § 121 OSŘ. Tato zásada tedy znamená, že soud neprovádí dokazování v otázkách právních, neboť u nich se má za to, že jsou soudu obecně známy, ale soud provádí dokazování pouze u otázek skutkových. S výjimkou tzv. notoriety. Notoriety jsou skutečnosti vnějšího světa, které jsou obecně známé širšímu okruhu osob, včetně soudu nebo skutečností známé soudu, díky jeho úřední činnosti.⁴ Jako příklad notoriety můžeme uvést, že v České republice je v roce 2022 prezident Miloš Zeman. Další výjimkou ze zásady *iura novit curia* je posouzení rozporu zákona s ústavním pořádkem Ústavním soudem na základě předložení věci obecným soudem.⁵

Pokud se soudce v řízení ocitne v situaci, kdy rozhodnutí ve věci samé závisí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, ustanoví znalce. Z ustanovení § 127 OSŘ plyne, že znalec je však ustanoven teprve v případě, kdy nepostačuje odborné vyjádření, nebo vznikne pochybnost o správnosti odborného vyjádření. Co si přesně představit pod odbornými znalostmi není zákonem blíže definováno. Luboš Dörfl ve své knize uvádí „*Hranice odbornosti bývá spatřována tam, kde poznatky potřebné k šetření skutkové otázky přesahují všeobecné středoškolské vzdělání, nebo je nepostihuje všeobecná lidská zkušenost.*“⁶ Soud mnohdy nemá dostatek odborných znalostí a zkušeností, které jsou potřebné ke skutkovým zjištěním⁷, nýbrž i kdyby měl odborné znalosti a byl specializován na určitou oblast,

---

² SVOBODA, Karel. In: SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 244.

³ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek v civilním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 80.

⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 2008, sp. zn. 28 Cdo 1885/2008.

⁵ Čl. 95 odst. 2 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁶ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek v civilním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 91-92.

⁷ FIALA, Josef. In: HANDL, Vlastimil a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Panorama, 1985, s. 582.

stranám řízení musí být zachováno právo, aby se vyjádřili k osobě znalce, průběhu a výsledkům dokazování. Účastníci mají právo důkazy zpochybňovat a vyvracet svými důkazními návrhy.⁸ K tomu, že je třeba posouzení na základě odborných znalostí, dochází soud buď na základě vlastní úvahy, nebo v případech, které jsou vymezené přímo zákonem. V praxi se může jednat například o zjišťování zdravotního stavu dle ustanovení § 70 odst. 1 ZŘS.

K ustanovení znalce je vhodné přistoupit až po shromáždění podkladů a provedení důkazů – soudy však toto pravidlo často nerespektují, čímž je narušována plynulost řízení a zásada hospodárnosti. V situaci, kdy je znalecký posudek zadán před shromážděním potřebných pokladů, je tato povinnost přesunuta na znalce, kteří následně nejsou omezeni jen na odborné posouzení otázek, ale musí provádět i činnosti, k nimž je kompetentní soud a jež by měly předcházet zadání znaleckého posudku.

Aby soud mohl vyřešit odborné otázky skutkové, musí si v první řadě vyžádat odborné vyjádření orgánu veřejné moci, teprve tehdy když to není přiměřené, soud ustanoví znalce. V případech, kdy znalcovy závěry jsou nejasné či neúplné, si soud vyžádá vysvětlení. K ustanovení revizního znalce dochází za situace, pokud vysvětlení znalce není dostačující. Dále jak plyne z § 127 odst. 3, ve zvlášť výjimečných případech, kdy je zapotřebí zvláštního vědeckého posouzení, může soud k podání znaleckého posudku či přezkoumání posudku podaného znalcem využít státní orgán, vědecký ústav, vysokou školu nebo instituci specializovanou na znaleckou činnost. Prioritní užití mají tedy odborná vyjádření, která připadají v úvahu zejména tam, kde není pochyb o jejich správnosti.⁹ Odborné vyjádření jsou navíc v souladu se zásadou hospodárnosti, jelikož za ně náleží finanční úhrada, jen pokud tak stanoví zvláštní předpis. Přičemž právě znalecké dokazování je finančně náročnější.¹⁰

K problematice vymezení skutečnosti, k jejímuž posouzení je třeba odborných znalostí znalce, existuje relativně pestrá judikatura, kde je tento pojem vymezen jak pozitivně (co do množiny těchto skutečností spadá), tak negativně (co není skutečností, k jejímuž posouzení je třeba odborných znalostí znalce). Například

---

⁸ HROMADA, Miroslav. In: SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 450.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ ŠÍNOVÁ, Renata. In: SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 292.

usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 1975/2007 ze dne 28. ledna 2008 konstatuje, že mezi tyto skutečnosti nepatří prokázání existence pohledávky.

Podrobněji se otázce skutečností, k jejichž posouzení je třeba odborných znalostí znalce, věnuje plénum Nejvyššího soudu sp. zn. Pls 3/80 ze dne 23. 12. 1980, které uvedlo, že *„Jestliže soudce má kromě odborných znalostí předpokládaných pro výkon jeho povolání i jiné odborné znalosti potřebné pro posouzení určité skutečnosti, nelze k tomu zpravidla brát zřetel při úvaze o tom, zda má být proveden důkaz znaleckým posudkem.“* I v těchto případech je tedy povinností soudu, aby provedl důkaz znaleckým posudkem. Plénum shrnuje, že vyloučeno je nařízení důkazu znaleckým posudkem v případě, kde se jedná o právní posouzení skutečného stavu věci (ostatně názor, podle kterého znalci nepřísluší hodnotit otázky právní, české soudy drží konstantně již mnoho desetiletí – viz například rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 1928, sp. zn. Zm II 383/27). Soudy si údajně neuvědomují rozdíl mezi skutkovým zjištěním a právním posouzením, když zadávají znalcům úkoly, spočívající ve vyjádření se k otázkám, u nichž se nejedná o odborné posouzení konkrétní skutečnosti, ale o právní posouzení skutkového stavu nebo o výklad právního předpisu. Příkladem nesprávně využitého znaleckého posudku je případ, kdy soud uloží znalci, aby posoudil, jestli žalobce nese vinu na dopravní nehodě, nebo aby sdělil, o kolik procent je možné snížit náhradu za užívání bytu v důsledku nedostatečné dodávky teplé vody.

2 Znalecký posudek jako důkazní prostředek

Jak bylo řečeno výše znalecký posudek přichází v úvahu tehdy, když rozhodnutí ve věci samé, závisí na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí. V řadě případů je tedy nezbytnou součástí procesu dokazování. Znalecký posudek vykazuje určitá specifika, která ho odlišují od jiných důkazních prostředků. Rozdíly můžeme spatřit například u výsledku svědka, svědek je jen jeden, je nenahraditelný. Kdežto znalec, ten může být nahrazen jiným znalcem z téhož oboru, je zaměnitelný. Svědek však nikoliv. Důkaz znaleckým posudkem je nepřímým důkazním prostředkem, neboť znalec se na ději nikterak nepodílel, je osobou, která nemá k projednávané věci vztah.

Definici znaleckého posudku nenalezneme ani v zákoně o znalcích a tlumočnících, ani v prováděcí vyhlášce. Můžeme však vycházet z rozsudku Nejvyššího soudu, který konstatoval, že „znalec je osobou, která prostřednictvím svých odborných znalostí posuzuje skutečnosti, které byly soudem určeny, a ve znaleckém posudku soudu sděluje subjektivní výsledek tohoto posouzení“.¹¹ Znalecký posudek je tedy vyjádření znalce, prostřednictvím kterého sděluje výsledek posouzení skutečností, které mu soud určil. Znalecký posudek je nutný k posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí. Je vázaný ke konkrétnímu účelu.

Křístek připomíná, že znalecký posudek je rovněž důkaz ve smyslu logickém – je totiž odvozen od prvotního důkazu, například od informace ze spisu. Znalecký posudek je tedy založen na formálně logickém dokazování, přičemž znalec na základě podkladů vyvozuje závěry prostřednictvím svých odborných znalostí a vědomostí a svého úsudku. Postup, jehož výsledkem je znalecký posudek, můžeme shrnout následovně:¹²

- je zadána znalecká otázka,
- argument či argumenty,
- znalec využívá svých odborných znalostí a hodnotí informace ze spisu,
- odpověď na položenou otázku (logický úsudek).

---

¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2007, sp. zn. 33 Odo 324/2005.

¹² KŘÍSTEK, Lukáš. Jak má vypadat znalecký posudek. *Soudce*. 2017, č. 2, s. 7.

2.1 Zvláštnosti znaleckého posudku jakožto důkazního prostředku

V následující podkapitole se věnuji zvláštnostem znaleckého posudku jakožto důkazního prostředku – konkrétně se zaměřuji na to, jaké otázky přísluší znalci řešit, a jaký vztah má znalecký posudek k principu volného hodnocení důkazů.

2.1.1 Otázky skutkové, nikoli právní

Výhradní rolí soudce je právní hodnocení věci.¹³ Znalci nepřísluší řešit otázky právní, ale otázky skutkové. Nejvyšší soud ČR ve svém rozhodnutí uvedl, citují: „znalci se přibírají, by jednak pozorovali skutečnosti, jichž postřehnutí předpokládá zvláštní odborné znalosti (nález), jednak by z takovýchto pozorování vyvozovali znalecké úsudky (posudky), nikoliv však, by sdělovali soudu své názory a úsudky o otázkách rázu právního“.¹⁴ Také se k tomu vyjádřil Vrchní soud v Praze, který ve svém rozhodnutí uvedl, že soud není zmocněný definovat znalci znalecký úkol tak, aby řešil otázku právní. V tomto kontextu lze odkázat na právní zásadu *iura novit curia*, tedy „soud zná právo“. Znalecký posudek má sloužit toliko k vyřešení sporné skutkové otázky k jejímuž vyřešení je nutné odborných znalostí.¹⁵ Za situace, kdy soudce bude rozhodovat v řízení, kde se musí aplikovat normy cizího práva je potřeba, aby měl soudce všechny relevantní informace. V první řadě se soudce za účelem zjištění cizích norem může snažit získat tyto informace vlastním samostudiem. Pokud tyto informace není možné získat vlastním studiem, může požádat o vyjádření Ministerstva spravedlnosti dle ustanovení § 23 zákona č. 91/2012, které poskytne prameny práva, které by měly být v dané věci relevantní.¹⁶

2.1.2 Princip volného hodnocení důkazů

Princip volného hodnocení důkazů je zakotven v § 132 OSŘ. Stanoví, že soud hodnotí důkazy podle své úvahy, a to jednotlivě a všechny důkazy ve vzájemné souvislosti. Přitom přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli

---

¹³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 6. 2007, sp. zn. 22 Cdo 3035/2006.

¹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 2. 1928, sp. zn. Zm II 383/27.

¹⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 11. 2011, sp. zn. 1 Co 64/2011-377.

¹⁶ BRODEC, Jan. SKALSKÁ, Helena. *Zjišťování obsahu cizího práva a předmět znaleckého oboru právní vztahy k cizině* [online]. epravo.cz, 28. 7. 2017 [cit. 17. 12. 2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zjistovani-obsahu-ciziho-prava-a-predmet-znaleckeho-oboru-pravni-vztahy-k-cizine-106189.html>

účastníci. Je to zásada, která ovlivňuje celý civilní proces. Soud ji uplatňuje ve vztahu k závažnosti, věrohodnosti a pravdivosti důkazů.¹⁷ Naproti tomu stojí zásada legální teorie důkazní, které zákon stanoví, jakou důkazní sílu mají jednotlivé důkazní prostředky.¹⁸ V civilním soudním řízení se však vyskytuje výjimečně.

Znalecký posudek se ve vztahu k této zásadě vyznačuje jistou typičností. Soudce sice hodnotí tento důkaz v souladu s touto zásadou, avšak nepřísluší mu hodnotit odborné závěry vyplývající ze znaleckého posudku, tak jak by tomu obvykle bylo. Nemůže přezkoumávat věcnou správnost odborných závěrů.¹⁹ Soud hodnotí, zda jsou závěry posudku odůvodněny, zda jsou podloženy obsahem nálezu, zda bylo přihlédnuto ke všem skutečnostem, s nimiž se bylo třeba vypořádat, zda závěry posudku nejsou v rozporu s výsledky ostatních důkazů a zda odůvodnění odpovídá pravidlům logického myšlení.²⁰

2.2 Zadání znaleckého posudku

Pokud vznikne potřeba posouzení konkrétní skutečnosti, k němuž je třeba odborných znalostí, je zadáno vypracování znaleckého posudku a ustanovení znalce, jenž se tohoto úkolu chopí. Podle ustanovení § 127 a § 127a OSŘ je zadání znaleckého posudku umožněno soudu a účastníkům řízení.

2.2.1 Zadání znaleckého posudku ze strany soudu

Pokud zadává znalecký posudek soud, musí nejprve zvážit, jestli otázky, které má znalec zodpovědět, jsou otázkami skutkovými a zda jde o odborné otázky. Pokud tomu tak není, není možné vypracování znaleckého posudku zadat. V dalším postupu soud posuzuje míru odbornosti potřebné k zodpovězení dané otázky – výsledkem je rozhodnutí, jestli bude dostačovat odborné vyjádření orgánu veřejné moci (jedná se o méně nákladný důkazní prostředek, který nemusí splňovat nároky ZnalZ), nebo jestli se jedná o složitější záležitost a je nutné zadat znalecký posudek.²¹

---

¹⁷ KŘIVÁČKOVÁ, Jana. In: SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 34.

¹⁸ KŘIVÁČKOVÁ, Jana. In: SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 35.

¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1561/2010.

²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1810/2009.

²¹ JIRSA, Jaromír. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 334.

Další podstatnou záležitostí, kterou musí soud pečlivě zvážit, je okamžik zadání znaleckého posudku – v souvislosti s ustanovením § 114a odst. 1 OSŘ má soudní řízení probíhat takovým způsobem, aby k rozhodnutí došlo, pokud možno při prvním jednání v dané záležitosti. Ne v každém případě je však možné znalce ustanovit před prvním jednáním v dané věci – například ještě nebyly shromážděny všechny důkazy, ze kterých může znalec vycházet při zodpovězení dané odborné skutkové otázky, nebo ještě soud nedospěl ke zjištění, že je nutné nějakou odbornou skutkovou otázku vůbec zodpovědět.²²

Poté, co soud zvolí obor, odvětví a specializaci odpovídající řešené odborné otázce, vybere znalce z příslušného seznamu znalců. Soud následně se znalcem zkonzultuje znění otázek (často se jedná o problematickou záležitost, jelikož někteří soudci inklinují k zadávání takových otázek, které znalce de facto nutí vystoupit z rámce své odbornosti a posuzovat to, co mu posuzovat nepřísluší) a délku lhůty pro vypracování znaleckého posudku. Časovou hospodárnost řízení může narušit situace, kdy některý z účastníků řízení rozporuje volbu osoby znalce – aby soudce působil preventivně proti takové situaci, je vhodné, aby osobu znalce s účastníky řízení diskutoval předem.²³ Z ustanovení § 40 ZnalV plyne, že soud následně zadá znalecký posudek ve formě usnesení, přičemž v jeho výroku uvede osobu znalce, obor, odvětví a specializaci, v němž má být znalecký posudek vypracován, lhůtu pro jeho vypracování, úkol, účel použití posudku a skutečnosti, které mohou přesnost posudku determinovat.

V praxi se může z různých důvodů vyskytnout situace, kdy není dostupný znalec, který by posudek mohl vypracovat. V takovém případě má soud dle ustanovení § 26 ZnalZ možnost jmenovat ad hoc znalce. Podle § 127 odst. 1 OSŘ je soud oprávněn ustanovit v jedné věci paralelně více znalců, což se v praxi týká situací, kdy je nutné danou věc zkoumat pohledem různých odvětví. V tomto případě podávají znalci společný znalecký posudek (jedná se o znalecký posudek, vypracovaný více znalci společně).²⁴ Může to být za situace, kdy je soudem zadán znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie v rámci řízení péče o nezletilé a zároveň může být soudem v tomto řízení zadáno vypracování znaleckého posudku z oboru

---

²² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 11. 1979, sp. zn. Cpj 41/70.

²³ DÖRFL, Luboš. In: DÖRFL, Luboš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 263-265.

²⁴ JIRSA, Jaromír. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 342.

zdravotnictví, odvětví klinické psychologie. Za takové situace bude psychiatr zjišťovat přítomnost duševní poruchy a psycholog má za úkol zjistit jaké jsou například výchovné předpoklady rodičů. Nebo při oceňování nemovitosti, kdy je často nutná kooperace znalců pro obor ekonomika a stavebnictví.

2.2.2 Zadání znaleckého posudku stranou řízení

Ne vždy je nutné, aby znalecký posudek reagoval na zadání ze strany soudu. Jak vyplývá z ustanovení § 127 a OSŘ, vypracování znaleckého posudku může zadat i (potenciální) strana řízení, tento posudek však musí splňovat veškeré náležitosti podle příslušných právních předpisů. V případě, že znalecký posudek tyto parametry nesplňuje, neznamená to, že by byl neplatný, je však považován za listinný důkazní prostředek. V tomto kontextu uveďme usnesení Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 3020/08, ve kterém tento soud konstatoval, že *„znalecký posudek vypracovaný na návrh strany, v němž chybí znalecká doložka, lze v řízení před soudem číst jen jako listinný důkaz.“*. V tomto případě však jde o zhojitelnou vadu, která nemůže způsobit nepoužitelnost znaleckého důkazu, když došlo k doplnění znalecké doložky ze strany znaleckého ústavu.²⁵ Znalecký posudek zadává soukromá osoba typicky na základě smlouvy o dílo, přičemž (na rozdíl od soudu) může být vypracování zadáno ještě před soudním řízením – nicméně v tomto případě může situaci komplikovat skutečnost, že zadavatel vychází při zadání jen ze svých aktuálních tvrzení, která mohou být ze strany soudu následně hodnocena jako nepodstatná či nesporná (může dojít například k odmítnutí nějakého důkazu). Na rozdíl od toho soudy standardně zadávají znalecký posudek až poté, co je shromážděna veškerá materie k případu. Takový postup je dle mého názoru významně vhodnější a přispívá k časové hospodárnosti řízení, a to z výše nastíněných důvodů.

Znalec, který soukromý znalecký posudek vypracoval, může být vyslýchán před soudem (například tehdy, pokud jsou závěry znaleckého posudku zpochybnovány), má tedy v tomto kontextu shodné postavení jako znalec, který byl ustanoven soudem (jinak je však na takový posudek nutné pohlížet stále jako na důkaz formou soukromé listiny). V tomto kontextu zmíním i změny v odměňování znalců, které přinesl ZnalZ a které souvisí s problematikou soukromých znaleckých posudků. V oblasti odměňování znalců je třeba rozlišovat, zda se jedná o znalecký posudek zhotovovaný pro soukromý

---

²⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2011, sp. zn. II. ÚS 3020/08.

subjekt, nebo pro orgán veřejné moci. V případě znaleckého posudku pro soukromý subjekt je výše odměny na dohodě smluvních stran, přičemž podle § 31 odst. 3 ZnalZ je výše smluvní odměny nebo způsob jejího určení nutné sjednat písemně, a to ještě před započítáním znalecké činnosti. V případě, že je znalec ustanoven orgánem veřejné moci, náleží znalci znalečné ve výši vyhlášky o znalečném.

2.3 Náležitosti znaleckého posudku

V následující kapitole představím, jaké jsou náležitosti znaleckého posudku. Jelikož stanovení těchto základních náležitostí tvoří jakýsi rámec pro vypracování znaleckého posudku, je podstatné se touto problematikou alespoň v elementárním přehledu zabývat.

Znalecký posudek je dokument, který se vyznačuje předepsanými náležitostmi, logickou strukturou a zahrnuje odpověď na zadanou skutkovou otázku, která byla znalci položena v usnesení o jmenování znalce.²⁶ Náležitosti znaleckého posudku nalezneme v zákoně č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. S účinností tohoto zákona nastaly významné změny mimo jiné právě i v oblasti povinných náležitostí znaleckých posudků – předcházející právní úprava byla v tomto směru velmi stručná a neposkytovala nějaký základní standard znaleckých posudků. Obsahové náležitosti znaleckých posudků řešila prakticky pouze v ustanovení § 13 prováděcí vyhlášky č. 37/1967 Sb., podle něž měl znalecký posudek obsahovat mimo jiné popis zkoumaného materiálu, souhrn skutečností, k nimž znalec přihlížel (nález) a výčet otázek včetně odpovědí na ně (posudek). Následně se právní předpis týkal spíše formálních záležitostí, jako je například umístění doložky atd.

ZnalZ přinesl poměrně širokou úpravu náležitostí znaleckého posudku v ustanovení § 28, další úpravu nalezneme v ustanoveních § 39 až § 47 vyhlášky č. 503/2020 Sb., o výkonu znalecké činnosti. Náležitosti dělíme na formální a obsahové. Základními **obsahovými náležitostmi** znaleckého posudku jsou jeho úplnost, pravdivost, přezkoumatelnost, přičemž znalecký posudek musí být zpracován v konsensu s obecně uznávanými postupy a standardy konkrétního oboru (v tomto kontextu hovoříme o zvláštních náležitostech znaleckého posudku). Úplnost,

---

²⁶ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek v civilním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 96.

pravdivost a přezkoumatelnost znaleckého posudku můžeme chápat jako cíle, jichž by mělo být dosaženo prostřednictvím dalších dílčích náležitostí.

Úplností znaleckého posudku můžeme chápat shromáždění a posouzení veškerých důležitých podkladů a komplexní odpovědi na odborné otázky. Prvek pravdivosti se vztahuje jak k samotným podkladům, tak k procesu posouzení a k samotnému znaleckému posudku. Nakonec přezkoumatelnost znamená, že je možné provést kontrolu posudku včetně podkladů, ze kterých znalec vycházel, jeho metod a jejich aplikace. Ačkoli je znalecký posudek výsledkem činnosti odborníka v daném oboru, slouží primárně subjektům, které těmito odborníky nejsou, proto by měl být dostatečně srozumitelný i laické veřejnosti.²⁷

Formální náležitosti znaleckého posudku vyplývají z právních předpisů, přičemž je lze rozčlenit na obecné a zvláštní.²⁸ Obligatorními formálními náležitostmi znaleckého posudku jsou dle § 28 odst. 2 ZnalZ titulní strana, zadání, výčet podkladů, nález, posudek, odůvodnění v rozsahu umožňujícím přezkoumatelnost znaleckého posudku, závěr, přílohy potřebné k zajištění přezkoumatelnosti znaleckého posudku (je-li to možné), znalecká doložka a otisk znalecké pečeti. Přesný obsah jednotlivých částí je upraven ve vyhlášce o znalecké činnosti, která se věnuje i obsahovým náležitostem znaleckého posudku – dle ustanovení § 42 této vyhlášky musí znalecký posudek úplně a srozumitelně zachytit postup, kterým jej znalec vypracoval, a to včetně použitých metod a odůvodnění jejich použití. K formálním náležitostem znaleckého posudku můžeme přiřadit i další požadavky, které vyplývají z vyhlášky o znalecké činnosti – konkrétně jde kupříkladu o číslování stran, navíc z ustanoveních § 48, 49 odst.1 ZnalV plyne použití sešivací šňůry v případě znaleckého posudku podávaného v listinné podobě anebo formátu PDF/A v případě znaleckého posudku podávaného elektronicky. Relativně nově je dle § 28 odst. 2 ZnalZ zařazena titulní strana mezi obligatorní formální náležitosti znaleckého posudku, která slouží k přehledné sumarizaci základních údajů o znaleckém posudku.

Za jednu z nejvýznamnějších částí znaleckého posudku lze považovat nález. **Nález** obsahuje popis zkoumaného materiálu (či jevů) a souhrn zohledňovaných faktů. Nezbytnou náležitostí nálezu je popis postupu, kterým znalec ke svým závěrům prostřednictvím svých odborných znalostí dospěl. Další velmi podstatnou náležitostí znaleckého posudku je **posudek**, která obsahuje výčet znaleckých otázek (či úkolů) a

---

²⁷ KŘÍSTEK, Lukáš. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 168-169.

²⁸ KŘÍSTEK, Lukáš. Jak má vypadat znalecký posudek. *Soudce*, 2017, č. 2, s. 10.

odpověď na ně. V případě složitějších záležitostí může být tato část velmi obsáhlá, proto je vhodné poznatky sumarizovat v závěrečné části.²⁹

---

²⁹ BRADÁČ, Albert a kol. *Soudní znaleství*. Brno: CERM, 2010, s. 95-102.

3 Osoba znalce dle znaleckého zákona

Než se budu zabývat právy a povinnostmi znalce, považuji za nutné definovat, kdo je vlastně znalec. Odborná literatura ani relevantní právní předpisy neposkytují jednotně přijímanou definici, ačkoli například ZnalZ s tímto pojmem velmi frekventovaně operuje. Obecně můžeme různé definice znalců rozčlenit na širší, tedy užívání pojmu „znalec“ ve veřejném diskursu bez příslušnosti ke konkrétnímu oboru, a na užší, které jsou specifické pro určité obory, kupříkladu pro právní vědu. V tomto kontextu můžeme znalce jednoduše charakterizovat jako osobu, která posuzuje a objasňuje odborné skutkové otázky před orgány veřejné moci.³⁰ Definici osoby znalce poskytuje i rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 845/2013, který konstatuje, že *„znalec je osobou, která prostřednictvím svých odborných znalostí (v oboru, pro nějž byl ministrem spravedlnosti nebo předsedou krajského soudu jmenován znalcem) posuzuje skutečnosti, které mu byly státním orgánem [...] určeny [...], a ve znaleckém posudku sděluje státnímu orgánu [...] subjektivní výsledek svého posouzení.“*³¹

Dalším pojmem, který je v tomto kontextu nutné definovat, je znalecká činnost. Zákonodárce vymezuje znaleckou činnost v ustanovení § 1 odst. 1 ZnalZ, můžeme ji chápat jako provádění znaleckých úkonů, především pak zpracování a podání znaleckého posudku (a jeho doplnění a vysvětlení) a činnost, která k tomuto cíli bezprostředně směřuje. V ustanovení § 2 odst. 1 ZnalZ máme stanoveno, že znaleckou činnost mohou de iure vykonávat kromě znalce i znalecké kanceláře a znalecké ústavy. Rozdíl mezi znaleckou kanceláří a znaleckým ústavem tkví v tom, že zatímco kanceláře jsou soukromoprávními právníckými osobami, ústavy jsou veřejnoprávními institucemi. V této kapitole se však budu zabývat jen osobou znalce, jelikož postihnout i problematiku výše jmenovaných institucí by šlo nad nastavený rámec práce.

Znalecká činnost je regulována státem, který definuje pravidla a podmínky jejího výkonu a vykonává dohled. Podmínky pro výkon znalecké činnosti znalcem stanovuje ZnalZ ve svém ustanovení § 5 – není mým cílem uvádět zde znění tohoto ustanovení v plném znění, ale pro příklad konstatuji, že znalec musí být mimo jiné odborně způsobilý k výkonu znalecké činnosti v určitém oboru, musí být bezúhonný a plně

---

³⁰ DÖRFL, Luboš. In: DÖRFL, Luboš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 3.

³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2014, sp. zn. 21 Cdo 845/2013.

svéprávný a musí disponovat odpovídajícím materiálně technickým zázemím, aby mohl znaleckou činnost ve své specializaci adekvátně vykonávat. Obecně můžeme konstatovat, že cílem tohoto ustanovení je, aby byl znalec dostatečně odborný a věrohodný. Pokud daný jedinec splní všechny podmínky, které mu ukládá ZnalZ, vzniká jí právní nárok na jmenování znalcem.³²

Požadavek odborné způsobilosti blíže specifikuje § 8 ZnalZ – kromě požadavku na vysokoškolské vzdělání v relevantním oboru v minimálně magisterském či inženýrském stupni se jedná o alespoň pět let aktivní odborné praxe v daném oboru, získání osvědčení či způsobilosti dle stanovených parametrů a složení vstupní zkoušky. Podmínku odborné způsobilosti je možné na žádost směřovanou k Ministerstvu spravedlnosti prominout v případě, kdy jsou u žadatele zbylé podmínky splněny v takové míře, která dává dostatečnou záruku, že tento jedinec bude znaleckou činnost vykonávat s náležitou odbornou péčí. ZnalZ explicitně konstatuje v ustanovení § 8 odst. 5, že podmínku spočívající v magisterském vzdělání je možné prominout na základě delší aktivní odborné praxe. ZnalZ § 9 odst. 1 dále blíže vysvětluje požadavek bezúhonnosti – tuto podmínku nesplňuje jedinec, který byl pravomocně odsouzen za úmyslný či nedbalostní trestný čin v souvislosti s výkonem znalecké či podnikatelské činnosti.

3.1 Práva znalce

V ustanovení § 30 ZnalV zákonodárce zakotvil, že znalci mají za výkon znalecké činnosti právo na finanční odměnu – v tomto kontextu hovoříme o **znalečném**, které se skládá z odměny, náhrady hotových výdajů a náhrady za ztrátu času, kam se započítává i čas, který znalec strávil na cestě. Jak jsem již konstatovala výše, stanovení finanční odměny je determinováno určením, zda byl znalecký posudek vypracován na základě objednávky orgánu veřejné moci, nebo jestli se jedná o posudek zadávaný soukromým účastníkem řízení, a to standardně na základě smlouvy o dílo. V prvním jmenovaném případě je odměna pro znalce vypočítána podle § 2 odst. 1 ZnalOdmV, u soukromého znaleckého posudku záleží již na samotných smluvních stranách, jakou odměnu si domluví. Pokud je však ve smlouvě odměna pro

---

³² LEHKÁ, Markéta. In: DÖRFL, Luboš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 48.

znalce vymezena nejasně, případně zde není stanovena vůbec, použije se subsidiárně právě ZnalOdmV.

Příloha č. 1 k ZnalOdmV obsahuje výčet těch úkonů, za něž znalci nenáleží odměna časová, ale za které mu náleží odměna paušální. Příloha č. 2 této vyhlášky pak stanovuje seznam hotových výdajů, za něž znalci náleží paušální odměna – tyto výdaje musí znalec doložit. Znalec může nárokovat i náhradu hotových výdajů, které nejsou v tomto seznamu uvedeny, musí však doložit jejich účelnost. Při vzniku mimořádných okolností je možné znalci tyto hotové výdaje navýšit o 20 %. Dále má znalec nárok dle § 14 ZnalOdmV na náhradu za ztrátu času (nejedná se o čas strávený znaleckou činností) – pokud znalec není schopen dokázat, že mezi výdaji a ztrátou času související s realizací znaleckého úkonu existuje příčinný vztah, není možné znalci náhradu těchto výdajů přiznat.³³ Jedná se o prevenci před zneužíváním tohoto relativně nového institutu.

Dalším podstatným právem znalce je získat součinnost soudu a dalších osob – tato součinnost má přímé dopady na výslednou kvalitu znaleckého posudku. Znalec má pro tyto účely právo obracet se na soud a další orgány veřejné moci a jednotlivé procesní strany s žádostmi o doložení dokumentů, předvoláním stran ke znaleckému zkoumání či se svoláním šetření na místě.³⁴ V civilním řízení soudním se dle § 127 odst. 4 OSŘ může předseda senátu obrátit na účastníky či jiné osoby s žádostí o zajištění součinnosti (např: dostavit se ke znalci, podat nutné vysvětlení).

V kontextu s přetížeností znalců, jejich nedostatečným počtem ve většině oborů a nadužíváním znaleckých posudků v některých civilních řízeních je zejména odbornou veřejností relativně hojně diskutováno právo znalce odmítnout vypracovat znalecký posudek v případě, že byl tento posudek zadán orgánem veřejné moci. Důvody jsou rozepsány v ustanovení § 19 ZnalZ – jedná se například o situaci, kdy má znalec již zadáno tolik znaleckých posudků, že již nemůže podat další znalecký úkon s řádnou odbornou péčí a včas. Tím je činěna prevence před snížením kvality posudků. Dalším důvodem pro odmítnutí vypracování znaleckého posudku může být skutečnost, že znalec nemá oprávnění vykonávat znaleckou činnost v oboru, v níž je třeba úkon vykonat. V případě znaleckých posudků, které znalec vypracovává pro soukromé subjekty, může naprosto svobodně odmítnout jeho vypracování v rámci

---

³³ VISINGER, Radek. In: DÖRFL, Luboš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 286.

³⁴ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek v civilním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 28.

smluvní volnosti. Dále má znalec možnost zvolit si konzultanta, který mu vypomůže s posouzením dílčích otázek. Další práva vyplývají z postavení znalce jako osoby zúčastněné na soudním řízení.³⁵

3.2 Povinnosti znalce

V kontextu s novou právní úpravou znalecké činnosti jsou široce diskutovány povinnosti znalce, které byly navýšeny, což pro některé znalce vyvolalo otázku, zda se jim v kontextu s pouze minimálně navýšenými odměnami ze strany státu znalecká činnost vůbec vyplatí. Hlavní povinnosti znalce jsou uvedené v ustanovení § 1 ZnalZ – jedná se především o jeho nestrannost a nezávislost, o jeho odbornou péči (podstatné pro docílení účelu znalectví), osobní výkon činnosti, výkon činnosti v díkci daného oboru, stanovení doby výkonu činnosti a o mlčenlivost. Základní povinnosti znalce reflektuje i znalecký slib, který je upraven ve ZnalZ § 5 odst. 2, znalec slibem přímo deklaruje, že bude stanovené povinnosti dodržovat. Další povinnosti jsou pak uvedeny v ZnalZ v Hlavě IV a VI. V souhrnu můžeme konstatovat, že se jedná o povinnosti, které jsou spojené se zpracováním znaleckého posudku.

Významnou povinností znalce je jeho mlčenlivost, která je reflektována jak ve znaleckém slibu, tak na několika místech ZnalZ, konkrétně v ustanoveních § 1 a § 20. Institut mlčenlivosti znalce reaguje na skutečnost, že znalec při výkonu své činnosti přichází do kontaktu s neveřejnými informacemi a daty, přičemž některé tyto údaje mohou být citlivého charakteru. Prolomit tuto povinnost může zadavatel či jeho právní nástupce, pokud zadavatel zemře či zanikne. Povinnost mlčenlivosti se nevztahuje na výjimky dle § 20 odst. 3 a 4 ZnalZ – informace lze po anonymizaci a v přiměřené podobě použít pro vědecké a vzdělávací účely.

Relativně novou povinností znalce je povinné pojištění, které je zakotveno v ustanovení § 22 ZnalZ. Jedná se o opatření směřující k eventualitě, že může vzniknout újma způsobená v souvislosti s výkonem znalecké činnosti. Tato povinnost, která je v různých zdrojích často dávána do kontextu s nedostatečnými odměnami pro znalce ze strany státu (jinak řečeno dochází k navyšování nákladů na znaleckou činnost, ale odměny tomu neodpovídají), se však nevztahuje na jedince, kteří vykonávají znaleckou činnost pouze jednorázově. Uzavření tohoto pojištění je znalec

---

³⁵ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek v civilním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 29.

povinen doložit ministerstvu ve lhůtách stanovených ustanovením § 22 odst. 4 ZnalZ. V tomto kontextu považuji za nutné upozornit na problematiku odpovědnosti znalce, zejména pak na odpovědnost za škodu. ZnalZ vymezuje odpovědnost znalce skrze stanovení povinností a skutkových podstat přestupků spočívajících v porušení těchto povinností.³⁶

Odpovědnost znalce můžeme členit na veřejnoprávní a soukromoprávní, přičemž veřejnoprávní odpovědnost můžeme dále členit na správně-právní, trestněprávní a procesní. Správně-právní odpovědnost je důsledkem porušení správní povinnosti³⁷ - skutkové podstaty přestupků, kterých se může znalec dopustit porušením povinností vyplývajících ze ZnalZ, jsou uvedeny v ustanoveních § 39 až § 41 tohoto zákona. Jedná se například o situace, kdy znalec znaleckou činnost nevykonává s odbornou péčí. Sankcí za tato porušení ZnalZ je pokuta, jejíž výše je přímo úměrná přestupku. Řízení o přestupcích probíhá v dikci SpŘ (v ZnalZ totiž chybí procesní úprava) a ZnalZ. Trestněprávní úpravu odpovědnosti znalce nalezneme v ustanovení § 346 TrZ, který se týká trestného činu křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku. Znalec se však může dopustit i dalších trestných činů, například podvodu. Dörfl konstatuje, že v praxi je obtížné prokázat subjektivní stránku trestného činu spáchaného znalcem (tedy úmyslné zavinění), proto je trestněprávní odpovědnost znalců méně obvyklým institutem, na který je v tomto kontextu nutné pohlížet ve smyslu *ultima ratio*.³⁸ Nakonec procesní odpovědnost vyplývá z nedodržení povinností dle TŘ a OSŘ, zejména pak stanovených lhůt.

Soukromoprávní odpovědnost lze dělit na odpovědnost za vady a za vzniklou újmu. ZnalZ v ustanovení § 21 deklaruje odpovědnost znalce za výkon znalecké činnosti jako povinnost nahrazení újmy, již znalec způsobil v kontextu s výkonem znalecké činnosti. Pokud však znalec prokáže, že této újmě nemohlo být ani při vynaložení veškerého reálně očekávatelného úsilí zabráněno, zproští se své odpovědnosti. Podle ustanovení § 5 odst. 1 NOZ odpovědnost za výkon znalecké činnosti vychází ze speciální odpovědnosti za újmu vzniklou výkonem odborné rady nebo pomoci. Pokud je znalecký posudek vypracován na základě uzavřené smlouvy

---

³⁶ DÖRFL, Luboš. In: DÖRFL, Luboš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 189.

³⁷ KŘÍSTEK, Luboš. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 116.

³⁸ DÖRFL, Luboš. In: DÖRFL, Luboš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 195-196.

(smlouvy o dílo), je vadné plnění definováno v ustanovení § 2615 NOZ.³⁹ Znalecký posudek je v tomto kontextu vadným dílem, pokud neodpovídá obsahu sjednané smlouvy. Za každých okolností je znalecký posudek vadný v případě, kdy není zpracován v souladu se zákonnými náležitostmi a povinnostmi znalce dle ZnalZ.⁴⁰

Nyní bych se ráda stručně věnovala tomu, jaké povinnosti jsou kladeny na znalce ve vybraných evropských zemích – konkrétně v Německu, Rakousku a na Slovensku. V Německu může být za znalce, který je uznáván na pětileté období, považován ten, kdo má zvláště vysokou kvalifikaci v rámci svého oboru. Uvedení na seznam znalců předchází odborná praxe, přičemž patřičné znalosti jsou dokládány dokumentací práce odborníka a ověřovány ze strany obchodních a průmyslových komor nebo komor řemeslníků a profesních komor. Dále je třeba, aby potenciální znalec dokázal, že disponuje nezávislostí a profesní bezúhonností.

Důkladněji je kvalifikace znalce upravena v Rakousku – zde musí uchazeči o post znalce prokázat i praxi v oboru dané odbornosti a musí disponovat odpovídající znalostí zásad procesního práva a psaní znaleckého posudku. Pokud uchazeč nemá magisterský titul, musí dále prokázat minimálně desetileté období praxe – v opačném případě dostačuje pět let praxe. Důraz je kladen i na požadavek důvěryhodnosti, který má zaručit potřebnou kvalitu a věrohodnost vypracovaných posudků. Stejně jako v Německu jsou znalci jmenováni na pětileté období, načež musí o zápis znovu požádat, nemusí však již skládat zkoušku. Dohled nad znaleckou činností mají soudy (předsedové zemských soudů).⁴¹

Slovenská úprava je oproti té rakouské méně rigidní a konzervativní, což lze přičíst tomu, že relativně nedávno došlo k významné proměně právní úpravy znalecké činnosti. Na Slovensku je znalectví chápáno jako svobodné povolání a jako veřejný úřad. Aby se uchazeč mohl stát znalcem, musí splnit zákonné předpoklady (způsobilost k právním úkonům, trestní bezúhonnost, kurz znaleckého minima, odborné vzdělání, praxe, zkouška odborné způsobilosti a specializační studium) a složit zkoušky odborné způsobilosti – ty organizuje ministerstvo, které však kooperuje

---

³⁹ ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Smlouva o dílo*. Praha: C. H. Beck, 2018, s. 115.

⁴⁰ DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek v civilním procesu*. Praha: C.H. Beck, 2020, s. 33.

⁴¹ EUROPEAN JUSTICE. *Informace o vyhledání znalce v zemích EU* [online]. e-justice.europa.eu, 17. 11. 2021 [cit. 11. 05. 2022]. Dostupné z: <https://beta.e-justice.europa.eu/printContentPdf.do?printPdfAll=1&plang=cs&idTaxonomy=37146&action=printContentPdf&initExpCourtRes=1&useContId=188244>

se znaleckými ústavy. Nutné je, stejně jako v České republice, pojištění. Dohled nad znalci vykonává ministerstvo spravedlnosti.⁴²

---

⁴² STRAPÁČ, Peter, Marián ĎURANA. *Postavenie a zodpovednosť znalca v slovenskom právnom poriadku*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, s. 48.

4 Vybraná řízení dle OSŘ (specifika)

V rámci civilního procesu rozlišujeme řízení nalézací, vykonávací (exekuční), insolvenční, rozhodčí a zajišťovací. V následujících podkapitolách se budu zabývat specifiky znalecké činnosti (konkrétněji vyhotovení znaleckého posudku) u vybraných druhů řízení v civilním procesu. Jelikož základní náležitosti znaleckého posudku dle ZnalZ jsou u všech řízení totožné, nebudu se jimi opakovaně dále zabývat – upozorním však na specifika, vyplývající z individuálního charakteru jednotlivých druhů řízení.

Na úvod této kapitoly lze konstatovat, že znalecký posudek je nezastupitelným a frekventovaně využívaným důkazním prostředkem v rámci civilního řízení, přičemž podle některých autorů se jedná dokonce o prostředek, který je až nadužívaný (více včetně uvedení konkrétních zdrojů viz závěr této práce). Znalecký posudek se v rámci civilního řízení uplatní zejména v situaci, kdy je nutné vyčíslit finanční nároky. V praxi však vyvstávají určitá aplikační úskalí, na která budu průběžně upozorňovat.⁴³

Jedním z problematických aspektů použití znaleckého posudku v civilním řízení je otázka správného zhodnocení závěrů znalce soudem – v této souvislosti dodám, že v praxi se lze setkat s neojedinělými situacemi, kdy je znalec i několik hodin v rámci soudního řízení dotazován ze strany státních zástupců a advokátů, aby byly závěry znaleckého posudku důkladně vysvětleny. Díky znaleckému posudku by měl mít soud k dispozici odborný znalecký závěr k dané otázce a podrobné vysvětlení metodiky, která k vyslovení takového závěru vedla. Soud by měl v rámci řízení zkoumat přesvědčivost takového znaleckého posudku, naplnění věcného zadání, srozumitelnost a přesvědčivost odůvodnění a soulad posudku s dalšími důkazy.⁴⁴ Více se problematikou hodnocení znaleckého posudku budu zabývat v samostatné kapitole, jelikož tato problematika je velmi podstatnou, úzce souvisí s různou kvalitou znaleckých posudků a nedisponuje jednotnou „mechanikou“, která by zajistila znalcům a v podstatě i účastníkům řízení potřebnou právní jistotu.

V praxi je však značným problémem, že soudci vycházejí z předloženého znaleckého posudku nad rámec a nekriticky přejímají závěry znalce, aniž by tento svůj přístup relevantně vyargumentovali – to de facto vede k situaci, kdy o dané situaci rozhoduje nikoli soudce, který by posudek chápal jako jeden z důkazů, ale znalec, a

---

⁴³ ACHOUR, Gabriel. Užití znaleckého posudku v civilním řízení. *Insight*, 2017, č. 1, s. 3.

⁴⁴ BUREŠ, Jaroslav. In: DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200. Komentář*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 913.

to právě prostřednictvím svého posudku. Jak však již bylo několikrát judikováno, znalecký posudek se netěší zvláštnímu postavení ve vztahu k ostatním důkazům, je třeba jej proto obdobně jako další důkazy podrobit důkladnému prověření, které by se mělo týkat i věcné správnosti.⁴⁵ Jak uvedl Ústavní soud ve svém nálezu sp. zn. III. ÚS 299/06, „hodnotit je třeba celý proces utváření znaleckého důkazu, včetně přípravy znaleckého zkoumání, opatřování podkladů pro znalce, průběh znaleckého zkoumání, věrohodnost teoretických východisek, jimiž znalec odůvodňuje své závěry, spolehlivost metod použitých znalcem a způsob vyvozování závěrů znalce“. Podle tohoto judikátu Ústavního soudu znamená slepá důvěra závěrům znalce popření zásady volného hodnocení důkazů soudem.⁴⁶

Další specifickou situací je stav, kdy je soudu doručeno více znaleckých posudků k téže skutkové otázce. Pokud jsou tyto znalecké posudky protichůdné a jsou zde nesrovnalosti, vyvstává nutnost určit, který z nich bude základem pro řešení dané záležitosti. Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 33 Odo 770/2006 konstatoval, že soud v takové situaci musí zhodnotit každý z předložených znaleckých posudků a odůvodnit, proč vychází ze závěrů jednoho z posudků a nikoli z toho druhého.⁴⁷ Není však vyloučeno, aby se soud přiklonil ke každému z posudků částečně.⁴⁸ Teprve tehdy, když se soudu nepovede nesrovnalosti odstranit ani po dovysvětlení znalce, soud má v dikci ustanovení § 127 odst. 2 OSŘ možnost nechat znalecký posudek přezkoumat dalším znalcem.

Neprovede-li soud důkaz znaleckým posudkem, musí se s tím vypořádat ve svém odůvodnění. Za situace, kdy by se mohlo jednat o skutečnosti, které nelze v řízení jinak prokázat, má soud povinnost důkaz znaleckým posudkem provést. V takovém případě by mohlo dojít k naplnění odvolacího důvodu dle § 205 odst. 2 písm. d) OSŘ, jelikož soud neúplně zjistil skutkový stav věci. Také by byla možnost podat dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu.

4.1 Exekuční řízení

Ustanovení znalce je hned po právní moci usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí, prvním krokem realizace exekuce prodejem nemovitosti – v tomto

---

⁴⁵ ACHOUR, Gabriel. Užití znaleckého posudku v civilním řízení. *Insight*, 2017, č. 1, s. 3.

⁴⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. III. ÚS 299/06.

⁴⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2008, sp. zn. 33 Odo 770/2006.

⁴⁸ ACHOUR, Gabriel. Užití znaleckého posudku v civilním řízení. *Insight*, 2017, č. 1, s. 4.

kontextu bývá tento okamžik mnohdy také situací, kdy se povinný rozhodne promptně svou exekuci doplatit. V rámci exekučního řízení je soudní znalec velmi důležitým subjektem, jelikož jeho posudek je základem pro stanovení ceny nemovité věci povinného – z této ceny je následně v exekučním řízení vycházeno například při stanovení ceny pro účely dražby, od této ceny se odvíjí i nejnižší podání, dražební jistota a další instituty. Soudní exekutor v takovém případě znalci uloží, aby vypracoval posudek, ve kterém nemovitou věc ocení prostřednictvím ceny obvyklé. Pokud je to nutné, realizuje soudní exekutor ohledání nemovitosti a jejího příslušenství. O tomto jsou vyzooměni předem. Povinný je nucen takovou prohlídku strpět, aby znalec mohl získat maximálně přesné podklady pro budoucí ocenění věci. Může nastat situace, kdy povinný neumožní prohlídku nemovitosti, přičemž bez takového ohledání není možné cenu nemovitosti určit – v tomto případě je ve smyslu ustanovení § 336 odst. 3 OSŘ soudní exekutor oprávněn sjednat si do dané nemovitosti přístup (možno za přítomnosti PČR). V situaci, kdy povinný nespolupracuje a znalci neumožní přístup k nemovitosti, je znalec situací donucen ocenit nemovitost bez prohlídky (majitel brání v přístupu do objektu), vychází ve svém odhadu z vnějších znaků nemovitosti, vnějších rozměrů, z informací sousedů, z vlastní zkušenosti apod.⁴⁹ Znalec však nemůže získat přesné informace o stavu interiéru a může pak docházet k častým odvoláním, jelikož neodpovídá skutečnosti.

Nejvyšší soud opakovaně judikoval, že při hodnocení znaleckého posudku spočívajícího v oceňování nemovitostí v exekučním řízení platí, že soud musí zkoumat, jestli znalec splnil úkol, jenž mu byl vymezen. Pokud soud zjistí, že znalec nesplnil tento úkol vůbec, nebo jej splnil pouze nedostatečně, případně pokud má soud pochybnosti o věcné správnosti znaleckého posudku, nemůže jej nahradit vlastním názorem, ale musí znalci uložit, aby podal vysvětlení, případně posudek doplnil nebo jinak odstranil jeho nedostatky. Znalci může být rovněž uloženo, aby v takové situaci vypracoval nový posudek. Soud ale není oprávněn k přezkumu věcné správnosti odborných závěrů znaleckého posudku.⁵⁰

---

⁴⁹ POLÁČEK, Bohumil. Úloha znalce v exekučním řízení. *Komorní listy*. 2013, roč. 5, č. 4, s. 23-30.

⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 26 Cdo 3928/2013.

4.2 Insolvenční řízení

Rovněž v rámci insolvenčního řízení hrají znalci a jejich posudky velmi podstatnou roli, přičemž obdobně jako v případě řízení exekučního jejich činnost spočívá zejména v oceňování nějaké (většinou) majetkové hodnoty – význam znaleckých posudků pak záleží na konkrétním způsobu řešení úpadku dlužníka. Přičemž způsob řešení úpadku máme upravený v § 4 InsZ. Z ustanovení § 153 odst. 1 InsZ plyne, že pokud insolvenční soud rozhodne, že způsob řešení úpadku je reorganizace současně s tím ustanoví znalce. Pokud insolvenční soud rozhodl o zpeněžování majetkové podstaty veřejnou dražbou je pořízení znaleckého posudku zákonným požadavkem v případě, že se jedná o nemovitost, obchodní závod, případně o věc prohlášenou za kulturní památku. Tato obligatorní povinnost znaleckého posudku je logická – po soudci není možné spravedlivě požadovat, aby byl odborníkem v těchto záležitostech a dokázal relevantně posoudit hodnotu těchto věcí. U oddlužení jde typicky o zpeněžení menších objektů, jako jsou byty a rodinné domy – tento druh posudku je v praxi často standardizován, nevyskytují se kolem něj tedy závažnější komplikace nebo nedostatky.⁵¹

V případě zpeněžování majetkové podstaty v konkursu je situace problematictější, jelikož znalec se zde neřídka setkává s pestrými soubory majetkových hodnot – často je nutné určit cenu pohledávek, obchodních závodů apod., přičemž problémy mohou nastat zejména při oceňování zmíněných pohledávek. Ostatně této problematice je věnována i četná odborná literatura, což svědčí o její obtížnosti.⁵²

Kritérium kvality znaleckého posudku v rámci insolvenčního řízení tkví zejména v konsensu mezi oceněním ze strany znalce a reálnými podmínkami daného trhu. V případě, že znalec hodnotu věci podcení, mohou ostatní účastníci řízení požadovat zvýšení ceny – obvykle je v takové situaci insolvenční správce schopen na daném trhu dosáhnout vyšší prodejní ceny. Závažnějším problémem se však jeví, pokud znalec cenu věci nadhodnotí – v takovém případě totiž vznikají průtahy, případně nastává

---

⁵¹ § 286 a § 287 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon, ve znění pozdějších předpisů.

⁵² Viz například ŠANTRŮČEK, Jaroslav, ŠTĚDRA, David. *Pohledávky, jejich cese a hodnota*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Oeconomica, 2012, 45 s.

nemožnost věc prodat. Věřitelé mohou navíc požadovat, aby byla daná věc skutečně prodána za cenu určenou znalcem, což může celý proces prodeje paralyzovat.⁵³

V rámci insolvenčního řízení hraje klíčovou roli osoba insolvenčního soudce, který většinou definuje parametry znaleckého zkoumání, jako je osoba znalce, formulace znaleckého úkolu, určení termínu dodání znaleckého posudku a kontrola jeho splnění.⁵⁴ Problémem může být například stav, kdy oslovený znalec není oprávněn zpracovat ocenění celé majetkové podstaty, nebo když je znalecký úkol formulován neadekvátně vzhledem ke způsobu řešení úpadku dlužníka. Aby znalec zpracoval svůj znalecký posudek adekvátně dané situaci, je třeba, aby využil korektní metodický postup a strukturování posudku způsobem, který umožňuje kontrolu dalšími subjekty, jak ostatně platí pro znalecké dokazování obecně.

Výše zmíněné nedostatky se snaží eliminovat nový zákon o znalcích, který sice nedisponuje nástroji, prostřednictvím kterých by mohl řešit problémy přímo na straně subjektů insolvenčního řízení, poskytuje však těmto subjektům vodítko pro práci se znaleckým posudkem.⁵⁵

4.3 Rozhodčí řízení

Významným specifikem znaleckého posuzování v rámci rozhodčího řízení je skutečnost, že strany ani rozhodčí soud nejsou striktně vázány požadavky kladenými na znalce dle zákona o znalcích a tlumočnících (např. aby znalec mohl vykonávat znaleckou činnost, musí být zapsán v seznamu znalců) – to má za následek větší flexibilitu při výběru odborníka. Tento stav je reflexí specifické povahy rozhodčího řízení v porovnání s jinými řízeními v rámci civilního procesu. Smluvní strany si rovněž mohou přímo v rozhodčí smlouvě domluvit pravidla, která by měli rozhodci dodržovat, a to včetně pravidel ohledně znalců. Lze však konstatovat, že i přes tuto pružnost jsou v praxi pro účely rozhodčího řízení přibíráni takoví znalci, kteří jsou zapsáni v relevantním znaleckém rejstříku.⁵⁶ Strany si tak mohou vybrat znalce třeba z toho důvodu, že ve své publikaci v literatuře zastával určitý názor. Strana pak nese

---

⁵³ SIGMUND, Adam. *Znalecký posudek v insolvenci* [online]. Epravo.cz, 8. 10. 2014 [cit. 6. 10. 2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/znalecky-posudek-v-insolvenci-95299.html>.

⁵⁴ JURÁŠ, Marek. In: SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1.vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 48.

⁵⁵ ZÁVORA, Jiří. Příčiny obtížné přezkoumatelnosti znaleckých posudků. *Acta Iuridica Olomucensia*. 2017, roč. 12, č. 1, s. 120-145.

⁵⁶ JANKŮ, Martin, MAREK, Karel. K dokazování znaleckými posudky v rozhodčím řízení. *Studia Iuridica Cassoviensia*. 2017, roč. 5, č. 1, s. 70-71.

odpovědnost za tuto svou volbu, pokud posléze zjistí, že rozhodci chybí například odbornost nebo má třeba odlišný názor.⁵⁷

Výsledný znalecký posudek v podobě listinného důkazu je v rámci rozhodčího řízení zkoumán takovým způsobem, že rozhodce přečte nebo sumarizuje jeho obsah rozhodčímu senátu v průběhu ústního jednání. Pokud strany nepředložily znalecký posudek, ačkoli by to povaha dané záležitosti implikovala, mohou rozhodci rozhodnout o jmenování znalce. Strany řízení a rozhodce následně definují problémy, které má znalecký posudek pomoci vyřešit.

V rámci rozhodčího řízení není výjimkou, že strany předkládají vlastní posudky již společně s žalobou – v našem případě rozhodčí žalobou, v takové situaci může rozhodce ustanovit znalce, který by vypracoval nový posudek, přičemž znalecké posudky stran jsou považovány za další listinné důkazy. Standartně je však rozhodcem pro řešení technických otázek, které již byly řešeny prostřednictvím posudků znalců stran sporu, nový znalec přibírán pouze ojediněle. Důvod lze hledat ve skutečnosti, že sami rozhodci mnohdy disponují podstatnými zkušenostmi z různých oblastí – proto mohou erudovaně rozhodnout o tom, jaký význam přisoudí znaleckému posudku. Rozhodci zde mají větší prostor pro využití svých znalostí v oboru. Oproti řízení před soudy má rozhodčí řízení podstatně širší možnosti s ohledem na zásadu volného uvážení. Rozhodci si sami určují, kdy připustí důkaz a kdy navrhnou jeho provedení. Dále v rozhodčím řízení mají rozhodci širší možnosti pro odmítnutí důkazů pro nadbytečnost, dále také větší prostor pro volbu postupu při výslechu, mohou si sami stanovit, kdy přistoupí k dokazování.⁵⁸ Dalším významným signifikantním znakem rozhodčího řízení je v tomto kontextu skutečnost, že je připuštěna jistá míra účasti stran na formulaci znaleckých posudků (ke znění se v průběhu psaní znalcem mohou vyjádřit) samozřejmě při dodržení principů nezávislosti a objektivitě znaleckého posudku.⁵⁹

---

⁵⁷ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2012, s. 304-328.

⁵⁸ BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář. 2. vydání.* Praha: C.H. Beck, 2012, s. 778-779.

⁵⁹ JANKŮ, Martin, MAREK, Karel. K dokazování znaleckými posudky v rozhodčím řízení. *Studia Iuridica Cassoviensia.* 2017, roč. 5, č. 1, s. 74.

5 Vybraná řízení dle ZŘS (specifika)

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, definuje druhy řízení ve svém ustanovení § 2. Jedná se zejména o řízení ve věcech svéprávnosti, ve věcech nezvěstnosti a smrti, ve věcech přípustnosti převzetí nebo držení v ústavech, o pozůstalosti, o soudním prodeji zástavy, ve věcech manželských a partnerských apod. ZŘS jsou tedy obsažena všechna nesporná řízení, která byla de facto vyňata z OSŘ. Kromě těchto nesporných řízení obsahuje ZŘS i některá ze sporných řízení, pro něž však platí jisté výjimky z pravidel pro sporná řízení, jako příklad mohu uvést řízení ve věcech rozvodu manželství, které má prvky jak sporného, tak nesporného řízení. Důvodová zpráva k ZŘS stanoví, že ačkoli je toto řízení svou povahou sporné, je zařazeno do zákona o zvláštních řízeních soudních. Všechna řízení týkající se rodinného práva (kromě výjimky jako je řízení ve věcech výživného mezi zletilými osobami, které probíhá dle OSŘ) budou zařazena v jednom předpise.⁶⁰ Pro vzájemný vztah mezi ZŘS a OSŘ platí princip subsidiarity – pokud tedy nestanoví ZŘS jinak, použije se OSŘ.⁶¹

Pro nesporná řízení je signifikantní, že je zde široce uplatňován princip oficiality. V důsledku zásady vyšetřovací pak nemají účastníci řízení břemena tvrzení a důkazní, protože soud je samostatně a z vlastní iniciativy povinen vyhledat rozhodné skutečnosti, pokud je to tedy v jeho možnostech.⁶² Je však nutné doplnit, že tato zásada není neomezená – soud nemá povinnost pátrat po důkazech neomezeně (to by ostatně znamenalo významné narušení zásady časové hospodárnosti řízení), je tedy v zájmu účastníka, aby samostatně soudu navrhl provedení důkazu znaleckým posudkem. Znalecký posudek je možné navrhnout a provést i v rámci odvolacího řízení, což není vyloučeno ani ve sporném řízení.⁶³

S problematikou dále úzce souvisí tzv. vrchní dobrozdání – jde o revizní zkoušku vylučovací krevní zkoušky v řízení o určení a popření otcovství, přičemž s vědeckým pokrokem se tento institut začal využívat i u testů DNA. Kromě tohoto vrchního dobrozdání jsou znalecké posudky mnohdy používány v řízení ve věcech

---

⁶⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb., obecná část, s. 8.

⁶¹ LEVÝ, Jiří. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 3.

⁶² Tamtéž, s. 40.

⁶³ WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde Praha, 2011, s. 421.

svéprávnosti, kde je znalecký posudek považován za nejvýznamnější důkaz. Dále také v řízení o pozůstalosti, v řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu, v řízeních péče soudu o nezletilé.⁶⁴ Právě tímto řízením se zabývám v následující podkapitole.

5.1 Řízení ve věcech péče o nezletilé

V řízení ve věcech péče o nezletilé je nejdůležitější osobní status dítěte, jeho výchova, výživa, zastupování, rodičovská odpovědnost a ostatní otázky právního postavení nezletilých dětí. Takové řízení nelze vnímat jako spor mezi rodiči tohoto dítěte – dítě není věc, o kterou by se spor vedl, ale plnohodnotný účastník řízení.⁶⁵ Ačkoli zde znalecký posudek není obligatorním důkazním prostředkem dochází k ustanovení znalce velmi často. V tomto řízení dochází k nejčastějším znaleckým posudkům z oboru psychologie – typicky se jedná o situace obtížných rozvodů, kdy musí nezletilý převzít roli dospělého, jenž v domácnosti chybí, mohou se objevit i problémy s návykovými látkami apod. V tomto kontextu je podstatné, aby soud vydal takové rozhodnutí, které je v nejlepším zájmu dítěte a má pozitivní vliv na jeho další vývoj.⁶⁶

Dle čl. 12 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte se dítěti poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním či správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce či příslušného orgánu. Na to můžeme navázat čl. 3 Evropské úmluvy o výkonu práv dětí, která stanoví, že pokud dítě je dle vnitrostátních předpisů dostatečně schopno chápat danou situaci, která se ho týká, musí mít dítě zaručena určitá práva. Dítě pak může mít právo na příslušné informace, být konzultováno a moci vyjádřit svůj názor, být informováno o možných důsledcích vyhovění jeho názoru a o možných důsledcích jakéhokoli rozhodnutí. Na toto právo navazuje ustanovení § 867 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, podle kterého se má o dítěti starším 12 let za to, že je schopno přijímat informace a vytvořit si vlastní názor a tento názor sdělit. Tato možnost je výhodou pro obecné soudy, jelikož pak mohou bezprostředně sami zjistit přání dítěte. Není však pravidlem,

---

⁶⁴ KŘÍSTEK, Lukáš. *Znalectví*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, s. 69.

⁶⁵ ŠINOVÁ, Renáta. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, s. 30.

⁶⁶ PAVLÁT, Josef, MATOUŠEK, Oldřich. *Opatrovnické znalecké posudky – doporučení, námítky, úskalí. Česká a slovenská psychiatrie*. 2016, roč. 112, č. 2, s. 83.

že obecný soud je při zjišťování názoru dítěte vždy povinen k jeho slyšení přistupovat při soudním jednání, protože může vzít v úvahu skutková zjištění provedená skrz již provedené dokazování. Například může zohlednit zjištění postoje skrze znalecký posudek či orgán sociálně-právní ochrany dětí a před výslechem tak dítě ušetřit. Může tomu tak být za situace, kdy by přímá účast nezletilého dítěte staršího 12 let mohla být pro něho zvláště psychicky tíživá.⁶⁷

Znalec má v tomto řízení zásadní postavení, jelikož znalecké posudky jsou mnohdy soudem akceptovány bez výhrad a stávají se vodítkem k rozhodnutím, která se týkají důležitých zájmů rodičů a dětí. Je otázkou, zda je tento stav pozitivní, jelikož u jiných řízení je tento stav kritizován – lze navíc konstatovat, že znalecký posudek je sice v tomto řízení velmi důležitým důkazním prostředkem, nicméně na druhou stranu vůbec nemusí přispět ke stanovení závěru, jelikož mnohdy pouze konstatuje, že oba rodiče jsou kompetentní se o nezletilého starat a dítě k oběma chová náklonnost. Znalec zde má ale obecně velkou odpovědnost – řešení, které je v nejlepším zájmu dítěte, může zároveň jít proti zájmům některého z rodičů.⁶⁸

Znalec se při svém posuzování nemůže spokojit jen s tvrzením dítěte, se kterým z rodičů by chtěl vyrůstat – dítě může být v tomto směru ovlivněné jedním z rodičů, jelikož rodiče se vzájemně často prostřednictvím dítěte mstí za rozpadlý vztah. Proto musí znalec pečlivě posuzovat, proč je odpověď dítěte právě taková, jaká je. Mnohdy se stává, že odpovědi dítěte na znalcovy otázky nejsou v konsensu s jeho věkem – jsou nadměru vyspělé a odpovídají spíše argumentaci dospělého. Úkolem psychologa je zjistit, zda s dítětem bylo manipulováno jedním ze svých rodičů či zda projev dítěte je dle jeho skutečných prožitků.⁶⁹

Dle mého názoru zde může znalec v těchto řízeních zjistit, že jeden z partnerů si neustálým prodlužováním soudního řízení naplňuje nový smysl života a vyplňuje si svoji osobnostní a životní prázdnotu tak, že obesílá soudy svými novými zjištěními proti druhému, zahlcuje sociální pracovnice, a tím rozhodnutí soudu oddaluje. Otázkou zůstává, zda má soudce dostatek zákonných procesních prostředků spor ukončit, a to zejména v zájmu dítěte. Také si mohou rodiče v některých případech dlouhodobě

---

⁶⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 29. října 2019, sp. zn. III. ÚS 2396/19.

⁶⁸ PAVLÁT, Josef, MATOUŠEK, Oldřich. Opatrovnické znalecké posudky – doporučení, námítky, úskalí. *Česká a slovenská psychiatrie*. 2016, roč. 112, č. 2, s. 82.

⁶⁹ NETÍK, Karel, NETÍKOVÁ, Daria. In: NETÍK, Karel a kol. *Psychologie v právu. Úvod do forenzní psychologie*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 1997, s. 111-112.

spory vyřizovat mezi sebou tím, že jeden z rodičů blokuje dohodu tak, aby se stále setkávali.

V případě řízení ve věcech péče soudu o nezletilé formuluje soud úkol pro znalce prostřednictvím otázek, které jsou již relativně standardizované, nicméně se mohou lišit mezi jednotlivými soudy. Jedná se například o otázky „Jaký je vztah nezletilých dětí k matce a jaký k otci?“, „Který z rodičů nezletilých dětí zaručuje lepší výchovné prostředí?“, „Zjistěte, jestli u některého z rodičů byly zjištěny takové psychopatologické znaky, které by ho z výchovy dítěte vylučovaly?“ a podobně. Z těchto otázek lze vyvodit, že znalecký posudek bude typicky zpracovávat klinický psycholog.⁷⁰ Problémem v kontextu se zněním otázek může být, že ukládají znalci posuzování záležitostí, které mu nepřísluší – na tuto skutečnost poukazuje i Ústavní soud ve svém nálezu II. ÚS 2630/07, kde konstatuje, že závěry znaleckých posudků jsou často formulovány tak, že „překračují meze odborného posouzení a zasahují přímo do rozhodování soudů tím, že dávají přímý návod, jak má soud ve věci rozhodnout“. V takovém případě však není následné soudní rozhodnutí rozhodnutím soudu, ale soudního znalce.⁷¹

Znalec zpracovává posudek na základě vyšetření rodinných příslušníků, přičemž soud obvykle znalce i vyslechne. Znalec by měl důkladně prostudovat spisový materiál, setkat se osobně s jednotlivými rodinnými příslušníky (a to i v jejich interakci), aplikovat vhodné metody (dotazování, imaginace, psychologické testy apod.) a následně formulovat odpovědi na zadané otázky.⁷²

Domnívám se, že při jednotlivých návštěvách, rozhovorech a pozorování interakcí rodiče s dítětem by znalec mohl přispět ke zlepšení dorozumívání mezi rodiči a mezi rodiči a dítětem. Znalec též může dítě ochránit před potencionální zátěží, které pro něho může být předvolání soudem a výslech u soudu. I když soudce citlivě klade otázky a je empatický, nemá takové časové možnosti se projevy dítěte zabývat a je tak dle mého názoru znalce velkým přínosem. Samotné oficiální prostředí soudu je pro dítě nepřiměřenou zátěží a stresem.

---

⁷⁰ HOŘÍNOVÁ, Anna. Znalecký posudek jako důkaz v rámci péče soudu o nezletilé. *Sborník 2. ročníku mezinárodní konference Dny práva – 2008 – Days of Law*. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2008, s. 894-895.

⁷¹ Nález Ústavního soudu ze dne 13.12. 2007, sp. zn. II. ÚS 2630/07.

⁷² BUREŠ, Jaroslav. In: BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, s. 592-596.

V případě, že soud usoudí, že je schopen si získat potřebné skutečnosti pro rozhodnutí například z výsledku dítěte, rodinných příslušníků, orgánu sociálně-právní ochrany dětí, dětských lékařů a škol, školek, není znalecký posudek potřebný. Naopak velice často ke znaleckému dokazování dochází, když rodiče nejsou schopni uničit rozhodnutí týkající se jejich styku s dítětem a soud není schopen bez dalších informací nalézt řešení, dále za situací, kdy existuje podezření, že by se u jednoho z rodičů mohla vyskytovat nějaká duševní porucha, tehdy je zapotřebí soudního znalce z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie.

5.2 Řízení ve věcech svéprávnosti

Dalším typem řízení, kde znalecký posudek nabývá enormní důležitosti a je zde obligatorním důkazním prostředkem, je řízení ve věcech svéprávnosti. V tomto řízení je znalecký posudek jedním ze stěžejních důkazních prostředků, přičemž jeho důležitost je dána tím, že je rozhodováno o zdravotním stavu člověka, který následně může být omezen na své svéprávnosti, což nepochybně ovlivní jeho životní standard a komfort. Soud není ze své podstaty kompetentní posoudit duševní stav poškozeného, proto je třeba zvolit znalce z oboru psychiatrie. Relativní novinkou zakotvenou v ustanovení § 38 odst. 4 ZŘS je skutečnost, že pokud soud rozhoduje o prodloužení doby omezení svéprávnosti a je evidentní z lékařské zprávy ošetřujícího lékaře, že stav posuzovaného se oproti rozhodnutí o omezení svéprávnosti nebo posledního rozhodnutí o prodloužení nijak nezměnil, může být od provedení důkazu novým znaleckým posudkem opuštěno. Znalecký posudek může být v takovém případě nahrazen například písemnou zprávou ošetřujícího lékaře psychiatra či obvodního lékaře. To lze vnímat jako pozitivní a dostačující, jelikož ošetřující lékař dané osoby je s ní v pravidelném kontaktu a je dobře obeznámen s jejím stavem.⁷³

Pokud soud poprvé rozhoduje o omezení svéprávnosti osoby, která byla zbavena způsobilosti k právním úkonům (v tomto řízení byl vypracován znalecký posudek) dle občanského zákoníku z roku 1964 a ke změně zdravotního stavu posuzované osoby dle lékařských zpráv ošetřujícího lékaře nedošlo, musí soud tuto osobu nechat znovu znalecky přezkoumat.⁷⁴

---

⁷³ BRICHČÍN, Slavoj. Soudně psychiatrická expertiza z pohledu znalecké praxe. *Bulletin advokacie*. 1998, č. 4, s. 22-23.

⁷⁴ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka Pardubice ze dne 28. 1. 2021, sp zn. 23 Co 23/2021.

Znalec ve znaleckém posudku vyhotovovaném pro účely řízení ve věcech svéprávnosti odpovídá na otázky, které jsou již do jisté míry standardizované, ale mezi soudy se tyto otázky nepatrně mohou lišit. Zjišťuje se například, zda posuzovaná osoba trpí duševní poruchou, která není pouze přechodného charakteru, zda tato porucha ovlivňuje kognitivní funkce a jakým způsobem, zda může posuzovaná osoba nakládat samostatně s financemi a do jaké výše, zda porucha omezuje schopnost rozhodovat se a projevit přání, zda je daná osoba schopna rozhodovat o vlastní léčbě, zda je osoba schopna jít volit k volbám tedy využít své aktivní volební právo a podobně. Aktuálně však není v ZŘS explicitně stanoveno, zda musí znalec vyšetřit posuzovanou osobu osobně, nebo jestli postačuje vycházet například z lékařských zpráv. Dle mého názoru by *de lege ferenda* měl být vzhledem k závažnosti dopadů posudku tento stav upraven a znalec by měl být povinen vyslechnout a zhlédnout posuzovaného jedince osobně, protože v praxi k tomu tak dochází pravidelně. V odůvodněných případech je možné, aby byl posuzovaný vyšetřován ve zdravotnickém ústavu na základě doporučení znalce, a to nejdéle po dobu čtyř týdnů, pokud je to třeba k vyšetření zdravotního stavu a nelze-li toho dosáhnout jinak.⁷⁵ Oproti předchozí úpravě zde došlo ke zkrácení přípustné doby ze šesti na čtyři týdny. Soud má povinnost zvažovat, zda by nebylo možné vyšetření znalcem realizovat i jiným způsobem, například ambulantně – je tomu tak proto, že při vyšetření posuzovaného ve zdravotnickém ústavu dochází k významnému narušení jeho práv.⁷⁶ V praxi může nastat situace, kdy posuzovaná osoba odmítá spolupráci při ambulantním lékařském vyšetření soudním znalcem a pak nemá znalec možnost tuto osobu vyšetřit a znalecký posudek tedy nemůže vypracovat. Učiní tedy doporučení soudu, který následně rozhodne o umístění ve zdravotnickém ústavu. Posuzovaná osoba bude hospitalizována na psychiatrickém oddělení, kde se následně musí dostavit soudní znalec z oboru psychiatrie a provede vyšetření osoby.

Úkolem znalce je pro účely řízení ve věcech svéprávnosti stanovit diagnózu posuzovaného, podstatný je však i popis dopadů, které duševní onemocnění má na život tohoto člověka. Pouhá existence duševní nemoci, byť je závažná, nemůže být jediným důvodem pro omezení svéprávnosti – znalec proto musí řádně vysvětlit, jaký

---

⁷⁵ BRICHČÍN, Slavoj. Soudně psychiatrická expertiza z pohledu znalecké praxe. *Bulletin advokacie*. 1998, č. 4, s. 22-23.

⁷⁶ KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. In: KŘIVÁČKOVÁ, Jana a kol. *K pojetí člověka a věci v novém soukromém právu*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 71.

vliv má duševní onemocnění na konkrétní jednání posuzovaného.⁷⁷ Aby byl posudek zpracován řádně a kvalitně, je třeba, aby měl znalec k dispozici důkazy provedené v řízení a mohl je porovnat s výsledky vlastního vyšetřování. Soud dále poskytne znalci úplné a relevantní informace o osobních poměrech posuzovaného také jak osoba hospodaří s finančními prostředky, jak se stará o své potomky, jaký je jeho běžný život a podobně.⁷⁸ Bílý konstatuje, že v tomto ohledu je nevhodné, pokud je znalecký posudek vyžádán již na počátku řízení, nebo dokonce v jeho přípravné fázi, jelikož pak znalec nemůže být seznámen s ostatními skutečnostmi, důkazy a poměry posuzovaného.⁷⁹ Tento názor zastává i Nejvyšší soud, který se ve svém rozhodnutí vyjádřil: „Úplná a spolehlivá zjištění o osobních poměrech osoby, jež má být zbavena způsobilosti k právním úkonům, umožní znalcům-psychiatrům, aby konfrontovali výsledky svého odborného vyšetření s ostatními poznatky a aby na základě této konfrontace bezpečně usoudili, do jaké míry projevy duševní choroby vyžadují zbavení, příp. omezení způsobilosti k právním úkonům.“⁸⁰

V rámci řízení o omezení svéprávnosti není možné použít ustanovení § 127 odst. 1 OSŘ, není tedy možné, aby soud rozhodl jen na základě písemného posudku znalce, aniž by jej vyslechl při jednání. Znalecký posudek předložený ze strany účastníka řízení je posuzován stejně, jako kdyby si soud vyžádal posudek sám, pokud takový posudek obsahuje veškeré zákonné náležitosti, potřebné informace a doložku znalce.⁸¹

Dle mého názoru je v tomto řízení meritem věci správně posoudit zdravotní, duševní stav posuzované osoby ve vztahu k tomu, že tato osoba ve svém životě činí různé právní úkony. Podstatou tedy je, aby se osoba omezila pouze v takové míře, která je dostatečná vzhledem k jejímu zdravotnímu stavu.

---

⁷⁷ Rozsudek senátu ESLP ze dne 27. 3. 2008, Shtukaturov v. Rusko, č. 44009/05, bod 94.

⁷⁸ BÍLÝ, Martin. In: SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 93.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29.12. 1966, sp. zn. 5 Cz 144/66.

⁸¹ KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. In: KŘIVÁČKOVÁ, Jana a kol. *K pojetí člověka a věci v novém soukromém právu*. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 70.

6 Problematika hodnocení znaleckého posudku

Ustanovení § 132 OSŘ stanoví, že „*důkazy hodnotí soud podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy ve vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci*“. Hodnocení znaleckého posudku náleží tedy soudu.

Soud ho hodnotí jako každý jiný důkaz dle § 132 OSŘ, ale odborné závěry v něm obsažené hodnocení soudem dle zásad § 132 nepodléhají. Soud hodnotí obsah důkazů, neboť je nadán obecnou zkušeností a znalostí logického myšlení. Nemůže však hodnotit obsah znaleckého posudku, protože pro takové hodnocení mu chybí potřebné odborné znalosti v oboru.⁸²

Soud hodnotí přesvědčivost posudku, co do jeho úplnosti ve vztahu k zadání, logické odůvodnění jeho závěrů a soulad s ostatními provedenými důkazy. Hodnocení důkazu spočívá v posouzení, zda závěry jsou náležitě odůvodněny, zda jsou podloženy obsahem nálezu, zda bylo přihlédnuto ke všem skutečnostem, s nimiž se bylo třeba vypořádat, zda závěry posudku nejsou v rozporu s výsledky ostatních důkazů a zda odůvodnění znaleckého posudku odpovídá pravidlům logického myšlení. Soud musí zkoumat, zda byl provedený úkon učiněn řádně, zda tedy znalec dodržel zadání a odpověděl na všechny položené otázky.⁸³

Nejprve tedy soud hodnotí znalecký posudek a jeho zákonné náležitosti, postup znalce při vypracování a následně prověřuje jeho pravdivost a relevanci. Teprve poté soud hodnotí tento důkaz s ostatními skutkovými zjištěními a tvrzeními účastníků.⁸⁴

I zde tedy soudu náleží vyhodnocení všech důkazů a toto rozhodnutí je na jeho úvaze. Tato úvaha musí být odrazem logického, zřejmého úsudku a musí být řádně odůvodněna. Ačkoli soud nemůže svou vlastní úvahou zpochybňovat odborná vyjádření ve znaleckém posudku, je definitivní posouzení všech důkazů na jeho volné úvaze.⁸⁵ Nejvyšší soud ČR ve svém stanovisku uvedl: „Soud nemůže přezkoumávat věcnou správnost odborných závěrů znalce, neboť k tomu soudci nemají odborné

---

⁸² FIALA, Josef. In: HANDL, Vlastimil a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. I. díl. Praha: Panorama, 1985, s. 584.

⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1561/2010.

⁸⁴ DÖRFL, Luboš. In: DÖRFL, Luboš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, s. 227-265.

⁸⁵ KŘIVÁČKOVÁ, Jana. In: ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 539.

znalosti anebo je nemají v takové míře, aby mohli toto přezkoumání učinit“. Dospěl k závěru, že ačkoli soud nemůže hodnotit odborné znalecké závěry, neznamená to, že jím je soud vázán, a že jej musí bez dalšího převzít.⁸⁶

Příčemž, aby soud mohl řádně hodnotit znalecký posudek, nesmí se znalec zaměřit pouze na podání odborného závěru, protože soud musí mít možnost poznat, ze kterých zjištění v posudku znalec vychází, jakou cestou k tomu dospěl a na základě jakých úvah dospěl k závěru.⁸⁷ V případě zjištění nedostatku může znalci uložit, aby podal vysvětlení či posudek doplnil nebo odstranil nesrovnalosti. Pokud soud dospěje k negativnímu výsledku vysvětlení vyžádá si revizní znalecký posudek.⁸⁸ K reviznímu posudku se blíže vyjadřuje následující kapitola. Šíře přezkumu znaleckého posudku je relativně častým tématem soudních rozhodnutí – lze jmenovat například nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 299/06 ze dne 12. září 2006, podle kterého je nutné hodnotit celý proces vytváření znaleckého důkazu, a to včetně přípravy znaleckého zkoumání, opatřování podkladů pro znalce, věrohodnost teoretických východisek, relevance použitých metod, způsob vyvozování závěrů apod. Orgány tedy musí hodnotit posudek ve všech jeho aspektech, a to včetně jeho odborné správnosti. Pokud by soud přikročil k tomu, že by se spoléhal na závěry znalce a dále je nehodnotil, znamenalo by to narušení zásady volného hodnocení důkazů soudem a přenášení odpovědnosti za skutkovou správnost soudního rozhodnutí na znalce.

K hodnocení znaleckého posudku by nemělo docházet nahodile – pro tyto účely stanovili různí právní myslitelé či přímo vyšší soudy kritéria, která je možné využít. Například Jan Musil konstatuje, že by mělo jít o hodnocení následujících aspektů:⁸⁹

- složitost posuzované odborné otázky (zda je třeba přibrat znalce, nebo zda se lze spokojit s odborným vyjádřením);
- zda posudek podala osoba mající status znalce nebo instituce, která je ke znalecké činnosti oprávněná;
- zda znalec není z podání posudku vyloučen pro podjatost;
- zda znalec nepřekročil hranice své odborné kompetence zejména tím, že
  - řešil právní otázky

---

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 12. 1980, sp. zn. Cpj 161/79.

⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1810/2009.

⁸⁸ JIRSA, Jaromír. In: JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2019, s. 333.

⁸⁹ MUSIL, Jan. *Hodnocení znaleckého posudku* [online]. Mvcr.cz, 14. 5. 2010. [cit. 25. 10. 2022] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-znaleckeho-posudku.aspx>.

- hodnotil důkazy
  - sám sbíral důkazy
  - používal odborných poznatků a metod spadajících do jiné specializace
  - řešil jiné otázky, než na které byl tázán
- řádné poučení znalce o následcích vědomě nepravdivého znaleckého posudku;
  - potřebné obsahové a formální náležitosti znaleckého posudku;
  - respektování procesních podmínek výslechu znalce.

Podle Lukáše Křístka můžeme klasifikovat dvě koncepce hodnocení posudku – starší koncepci Nejvyššího soudu a novější koncepci Ústavního soudu. Starší koncepce vychází z rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. Cpj 161/79, podle kterého soud nemůže přezkoumávat věcnou správnost odborných závěrů znalce, jelikož k tomu soudci nedisponují patřičnými odbornými znalostmi, případně je nemají v takové míře, aby mohli věcnou správnost posudku zodpovědně přezkoumat. Křístek považuje tento judikát za přepjatě formalistický. Oproti starší koncepci pak staví novější koncepci Ústavního soudu reprezentovanou nálezem I. ÚS 49/06, který se od takového pojetí distancoval a zavedl koncepci nutnosti hodnocení odborných závěrů znalce soudem. Jak jsem již výše konstatovala, pokud by soud ponechal bez povšimnutí věcnou správnost posudku a slepě by důvěřoval závěrům znalce (které jsou subjektivní), znamenalo by to v důsledku popření zásady volného hodnocení důkazů soudem a privilegování znaleckého důkazu. Ústavní soud ve svém nálezu Pl ÚS 11/08 konstatoval, že obecné soudy tuto problematiku často přehlíží.⁹⁰

Aby mohl soud hodnotit posudek relevantním způsobem, je nutné, aby se v něm znalec neomezil jen na podání závěru, ale aby bylo možné z celkového znění poznat, z jakých zjištění znalec vycházel, jakými metodami a způsoby uvažování ke zjištěním dospěl, jak došel k závěru a podobně. Podstatné rovněž je, aby byl text rozsudku srozumitelný – pokud by soudce jeho znění nerozuměl, nemohl by logicky posoudit, jestli je závěr rozsudku relevantní. V tomto smyslu je třeba upozornit na nutnost správného položení otázek pro znalce – tyto otázky by neměly naznačovat předpokládaný závěr posudku. Znalec nemá povinnost odpovídat na nesmyslně položené otázky – měl by v tomto smyslu upozornit toho, kdo takové otázky položil, že jsou otázky nesprávně formulovány. Pokud by však znalec přeformuloval otázky samostatně, mohlo by to implikovat vadnost posudku a jeho následnou nepoužitelnost

---

⁹⁰ KŘÍSTEK, Lukáš. Hodnocení znaleckého posudku (a nekvalitní judikatura). *Soudce*. 2017, č. 3, s. 17-18.

v rámci řízení. Soud často formuluje otázky pro znalce způsobem, které jej de facto nutí k překračování jeho kompetencí – typicky se jedná o stav, kdy je znalec nucen k právnímu hodnocení. V tomto případě je nutno tuto část posudku odmítnout, nevede to však k vadě posudku jako celku.⁹¹

Znalecký posudek je tedy důkaz jako každý jiný, nepožívá vyšší důkazní síly než jiné důkazy, proto není možné jeho závěry přebírat bez dalšího hodnocení.⁹² Nejvyšší soud ve svém rozsudku konstatuje, že závěry znaleckého posudku nelze bez dalšího přebírat, ale je třeba jej ověřovat i jinými důkazy a přednesy účastníků, a to zejména tehdy, kdy mohou být pochybnosti o závěru znaleckého posudku.⁹³

---

⁹¹ KŘÍSTEK, Lukáš. Hodnocení znaleckého posudku (a nekvalitní judikatura). *Soudce*. 2017, č. 3, s. 23.

⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 3. 9. 1968, sp. zn. 1 z 39/68.

⁹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1561/2010.

7 Revizní znalecký posudek

Obecně můžeme konstatovat, že revizní znalecký posudek je určený k prověření správnosti jiného znaleckého posudku v řízení. V souladu se zásadou rychlosti řízení a hospodárnosti by mělo jít spíše o mimořádný prostředek. Provedení revizního znaleckého posudku je na rozhodnutí soudu. Soud může nařídít vypracování takového posudku nejen v rámci zásady volného hodnocení důkazů a ve smyslu ustanovení § 120 odst. 2 OSŘ, ale i na návrh účastníka.⁹⁴ K vypracování revizního znaleckého posudku však nedochází pouze z důvodu, že jeden z účastníků řízení nesouhlasí se závěry původního posudku – je nutné, aby účastník řízení relevantně vyargumentoval, proč jsou závěry takového posudku chybné.⁹⁵ Účastník musí v návrhu uvést v čem spatřuje závažné pochybnosti o znaleckém posudku. Návrh účastníka na provedení revizního znaleckého posudku je svou povahou návrhem důkazu, kterým má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků. Pak lze takový revizní posudek připustit i po koncentraci řízení či v odvolacím řízení. V případě, že soud nemá pochybnosti o správnosti, není povinen nařídít vypracování. Pokud soud má pochybnosti o správnosti posudku, musí nejdříve požádat znalce, který jej vypracoval, o vysvětlení, pokud ani tehdy nejsou pochybnosti odstraněny, nařídí vypracování revizního znaleckého posudku.⁹⁶

Nesprávný může být například takový posudek, který byl vypracován podle zpochybnitelné metody – metoda, kterou znalec použil, například neodpovídá aktuálnímu stavu poznání v dané vědě. Dále může vypracování revizního znaleckého posudku podnítit nejasný posudek, z něž nelze zjistit, jaký logický postup vedl k jeho závěrům, nebo posudek neúplný, který neobsahuje závěry, případně řeší pouze část problému. Další situací, implikující potřebu revizního znaleckého posudku, je vzájemný nesoulad znaleckých posudků, které se v rámci stejného řízení zabývají totožnou odbornou otázkou. Typicky se jedná o stav, kdy jeden ze znaleckých posudků vychází z iniciativy soudu a druhý je vypracován na popud účastníka řízení (externě). Tyto rozpory by měly být nejprve řešeny výsledkem původního znalce, který znalecký posudek vypracoval – pokud výslech nedostačuje, je možné vyzvat znalce k doplnění

---

⁹⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 6. 2010, sp. zn. III. ÚS 1336/10.

⁹⁵ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 7. 2014, čj. 3 Cmo 172/2014-245.

⁹⁶ DUFFEK, Lukáš a kol. *Revizní znalecký posudek v civilním řízení*. [online]. epravo.cz, 3. 8. 2020 [cit. 12. 10. 2022] Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/revizni-znalecky-posudek-v-civilnim-řízení-111551.html>

posudku nebo k jeho novému zpracování. Soud také může rozhodnout o preferenci jednoho z posudků, a to například po výslechu znalců. V tomto případě nemusí dojít k vypracování revizního znaleckého posudku, tento postup však musí být řádně objasněn.⁹⁷

Účastník řízení má možnost navrhnout provést revizní znalecký posudek jako listinný důkaz vypracovaný mimo řízení.⁹⁸ Revizní znalecký posudek podává dle ustálené soudní praxe jiný znalec než ten, který vyhotovil původní posudek. Co se týče obsahových náležitostí revizního znaleckého posudku, ZnalZ, ZnalV a OSŘ neobsahují žádné ustanovení, ale můžeme konstatovat, že jsou de facto totožné s těmi jako u standardního posudku (revizní znalecký posudek tedy musí splňovat náležitosti dle ZnalZ a ZnalV). Od tohoto posudku se však liší svým účelem, kterým je přezkoumat znalecký posudek a zodpovědět odborné otázky.⁹⁹

K vypracování revizního znaleckého posudku automaticky nevede stav, kdy se soudce se závěry znaleckého posudku neztotožňuje. Soudce má obecně právo odklonit se od znaleckého posudku a rozhodnout v jeho rozporu. V takovém případě však musí svůj odlišný názor pečlivě odůvodnit. V takovém případě nenahrazuje soud znalecký posudek vlastním názorem, ale jen se od něj oproštuje.¹⁰⁰

V praxi je revizních znaleckých posudků využíváno poměrně často, což je kritizováno ze strany odborné veřejnosti. Jednou z příčin tohoto stavu je, že některé znalecké posudky jsou vyhotovovány v nízké kvalitě a za nerespektování obvyklých náležitostí. V extrémnějších případech může docházet až k „zacyklení“, kdy je dokola zpochybňována správnost posudků, čímž dochází k průtahům v řízení.

---

⁹⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1557/2015.

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. 32 Cdo 1124/2014.

⁹⁹ ULLRICH, Ladislav In: ŠEVČÍK, Petr, ULLRICH, Ladislav. *Znalecké právo*. Praha: C. H. Beck, 2015. s. 229.

¹⁰⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2001, sp. zn. III. ÚS 77/01.

8 Úvahy *de lege ferenda*

V průběhu diplomové práce jsem několikrát upozornila na skutečnost, že v praxi nezřídka dochází k vypracování posudků, které jsou v neodpovídající kvalitě a nerespektují zákonem stanovené formální požadavky. Důvodů je pravděpodobně více – nedostatečná správa znalecké činnosti, neefektivní správní trestání znaleckých „přešlapů“ a podobně. Na základě toho jsem se zamyslela nad potenciální úpravou oblasti znalecké činnosti do budoucna, která by mohla znamenat zlepšení aktuálního stavu. V tomto kontextu je třeba poznamenat, že k rozsáhlé úpravě právního zpracování oblasti znalecké činnosti došlo relativně nedávno – konkrétně ZnalZ, ZnalV a další klíčové právní předpisy nabyly účinnosti ke dni 1. ledna 2021. Některé problematické aspekty tohoto zákona tak dosud nemusely ve znalecké praxi být dostatečně vyjeveny.

Obecnou problematikou je organizace znalectví, která byla novou právní úpravou přehodnocena a do budoucna lze očekávat její další změny. Inspiraci můžeme hledat v zahraničí – například v Rakousku zůstala správa znalectví záležitostí krajských soudů, přičemž rakouský systém zahrnuje i kontrolu kvality znalecké činnosti prostřednictvím soudů. V aktuálním ZnalZ preferovanou variantou je správa znalectví skrze profesní správní orgán, čímž dochází k vyšší formalizaci organizace a dohledu – tímto způsobem je správa znalecké činnosti řešena rovněž na Slovensku. Výhodou sdružení znalecké činnosti pod jediným správním orgánem je lepší dohled nad výběrem znalců a nad řádným zpracováním znaleckých posudků – tento dohled by měli (stejně jako samotnou znaleckou činnost) vykonávat odborníci z daných oborů.

Další obecnou problematikou je společenské postavení znalců, které není dle mého názoru příliš silné. Svůj vliv mají i mediálně značně propírané případy chybně vypracovaných znaleckých posudků, které způsobily významné problémy při řešení daného případu (ostatně referovat o bezchybně napsaných posudcích, které efektivně přispěly ke zdárnému vyřešení případu, by nebylo z mediálního hlediska příliš zajímavé) – takové excesy však nejsou v praxi příliš časté. Současně myslím, že aktuální balanc mezi odpovědností znalců dle relevantních právních předpisů (narážím na hrozbu pokuty dle OSŘ a dle ZnalZ, objektivní odpovědnost za věcně vadné posudky atp.) a výhodami, které jim znalecká činnost přináší (ať již hovoříme o příliš malých úředních odměnách nebo o nepříliš valné společenské prestiži) není

v rovnováze. O tom svědčí i skutečnost, že mnoho znalců oblast znalecké činnosti opouští – ostatně i ve svém okolí jsem již zaznamenala jedince, kteří se marně snaží kontaktovat někoho, kdo by jim vypracoval znalecký posudek, přičemž nejsou ve svém hledání úspěšní.

Myslím, že na neochotu znalců za současných finančních a společenských podmínek znalecké posudky aktivně vypracovávat má svůj vliv i jakási profesní nevráživost mezi znalci a advokáty, která se projevuje tím, že advokáti produkují leckdy až verbálně nevhodnou a zbytečně moc přísnou oponenturu znaleckých posudků, přičemž znalci mají pocit, že advokáti jejich odborné problematice nerozumí na takové úrovni, aby bylo jejich chování oprávněné, případně si stěžují na pozdní podávání připomínek ke znaleckému posudku. Právě obhajoba posudku je nejvíce náročnou částí znalecké činnosti – znalec mnohdy musí před soudem i několik hodin odpovídat na nepříjemné dotazy ze strany advokátů a státních zástupců, kteří bývají nezřídka kdy útoční. Na druhou stranu je faktem, že některé znalecké posudky jsou skutečně vypracovány nedostatečně kvalitně a bez respektu k základním formálním náležitostem. Je otázkou, zda by stavu věci pomohla například jednotná a jasná kritéria pro hodnocení znaleckého posudku (aktuálně takové kritéria v právních předpisech a judikatuře absentují).

Do budoucna ve výše nastíněném kontextu soudím, že by mělo dojít k navýšení odměn pro znalce. Současná maximální částka placená znalci státem je značně podhodnocená – pro ilustraci uvedu, že v roce 2003 činila tato maximální částka 350 Kč za hodinu, přičemž minulý rok to bylo 450 Kč za hodinu, což neodpovídá ani inflaci za tuto dobu. Zdůrazňuji, že se jedná o nejvyšší možnou částku, kterou může znalec dostat – často je hodinová odměna nižší. Z této odměny následně znalci hradí své náklady, které neustále rostou – nově například znalci přibylo povinné pojištění.

Co se týče odměňování znalců, bylo by zajímavé inspirovat se u zahraniční právní úpravy. V tomto kontextu v Rakousku obsahuje právní předpis Gebührenanspruchsgesetz 1975 obecná pravidla pro znalce, přičemž paralelně jsou upraveny i zvláštní systémy odměn pro lékaře, veterináře, antropology apod. Odměna se odvíjí od složitosti posudku – v řízení u rodinného soudu přitom existuje speciální systém odměn. V rámci civilního řízení hradí účastníci zálohu předtím, než znalec začne na posudku pracovat. Výjimkou je řízení u rodinného soudu, kdy odměnu hradí stát. V Německu je odměna vypočítána na základě speciálního zákona, přičemž znalec může vyžadovat zaplacení zálohy. Pokud znalec vypracovává soukromý

posudek, je výše odměny smluvní záležitostí. Na Slovensku je pak znalečné upraveno speciální vyhláškou, která člení znalečné na smluvní a tarifní, které se dále dělí na hodinovou, paušální či podílovou sazbu (záleží na předmětu zkoumání). Výše hodinové sazby je podobná jako v České republice.

Podle předpisů, upravujících nově znaleckou činnost, měla být spuštěna velká elektronická databáze, kam měli znalci zapisovat své znalecké posudky. Ačkoli původně měla být databáze spuštěna společně s účinností relevantních právních předpisů, tedy k 1. lednu 2021, spuštění se dostalo do prodlevy. Podle mého názoru by měli být znalci ze strany ministerstva v práci s touto databází do budoucna systematicky školeni. Vzhledem k tomu, že znalci jsou typicky spíše staršího věku, nemusí být jejich digitální gramotnost samozřejmostí a případné nedostatečné schopnosti práce s databází tak mohou být překážkou jejímu efektivnímu fungování.

Jako nevýhodu současné právní úpravy znalecké činnosti vnímám fakt, že znalec si nemůže školit svého nástupce takovým způsobem, jakým to známe například u právníků. Jakási obdoba advokátního koncipienta pro znalce nebyla do zákona nakonec implementována – to je problém vzhledem k tomu, že znalec je vázán povinností mlčenlivosti, která mu brání případného nástupce adekvátně zaučovat. Budoucí znalci tak mohou být dle současné právní úpravy vychováváni jen v rámci znaleckých kanceláří a ústavů – vzhledem k tomu, že například znalecké lékařské ústavy svou činnost spíše omezují, v kombinaci s nízkými odměnami pro znalce způsobuje nepříznivou prognózu pro početní vývoj znalců do budoucna. Kromě oborů, jako je například znalcství v oblasti lékařství a dopravních nehod, oceňování majetku, tak bude nejspíše za současného stavu znalců spíše ubývat.

Další otázkou, která úzce souvisí s budoucností znaleckého „řemesla“, je problematika vzdělávání znalců v oblasti znalecké činnosti. Na znalce je činěn velký tlak, aby neudělal žádnou právně-procesní chybu, přičemž prevencí proti takovým chybám je právě důkladný systém školení znalců. Ministerstvo by mělo například pravidelně informovat, jakých chyb se znalci ve své praxi dopouští, a jaké sankce jsou za taková pochybení přidělována. V současné době je však akcentována spíše „trestající“ funkce ministerstva, přičemž ta edukační je spíše v pozadí – ačkoli ze strany ministerstva byly spuštěny webové stránky (<https://znalci.justice.cz/>), které slouží ke vzdělávání znalců, lze doporučit, aby byly propracovanější a aktualizovanější. Ideálně by měly informace prezentované na těchto stránkách reagovat na nejasnosti, které mohou nastat při výkladu relevantních právních předpisů.

Po nabytí účinnosti ZnalZ mají znalci pět let na to, aby složili obecnou zkoušku o znalectví – tato nová povinnost ještě více zvýšila nejistotu znalců ohledně jejich profese, jelikož ministerstvo dle mého názoru nedostatečně komunikuje změny zákona se samotnými znalci. Jedním z cílů reformy bylo, aby znalci produkovali kvalitnější posudky – za tímto účelem ZnalZ vytvořil nové přestupky, které však často vyznívají až přepjatě formalisticky, přičemž jsou navíc sankcionovány statisícovými pokutami (a to při velmi nízké maximální odměně nelze označit zrovna za motivační). Znalci přitom nemají dostatečné informace o tom, jak bude v praxi ZnalZ vykládán.

Obavy znalců jsou dle mého názoru pochopitelné – žádná oblast lidské činnosti se neobejde zcela bez chyb (ostatně proto máme soudy několika instancí, jelikož i v justici se s jistou mírou chybovosti počítá), přičemž i poctivý a pečlivý znalec se může dopustit pochybení. Pokud má znalec kvůli nedostatečné komunikaci ze strany ministerstva pocit, že taková chyba může být sankcionována statisícovou pokutou, lze pochopit, že uvažuje o konci činnosti. *De lege ferenda* proto navrhuji systematictější a spravedlivější řešení odměňování znalců i s přihlédnutím k nastaveným sankcím. Dále apeluji na zlepšení komunikace mezi ministerstvem a samotnými znalci.

Závěr

Cílem předkládané diplomové práce bylo analyzovat současnou právní úpravu znaleckého posudku jako obligatorního důkazního prostředku ve vybraných civilních řízeních a poukázat na nedostatky *de lege lata* včetně návrhů *de lege ferenda*. V závěru práce lze konstatovat, že tohoto cíle bylo dosaženo. Počátkem své práce jsem si stanovila následující pracovní hypotézu:

H: V rámci vybraných řízení civilního procesu znalecké dokazování naplňuje smysl a účel těchto řízení.

Závěrem práce poté, co jsem se důkladně seznámila nejen s aktuální právní úpravou znalecké činnosti, ale i s odbornou (zejména komentářovou) literaturou a se znaleckou praxí a jejími problémy, mohu konstatovat, že v rámci vybraných řízení civilního procesu sice znalecké dokazování naplňuje smysl a účel těchto řízení, je zde však několik problematických oblastí, které by bylo do budoucna třeba řešit, jelikož je neodstranila ani nová právní úprava. Problém je však dle mého názoru širší, než aby jej bylo možné omezovat na otázky právních předpisů, zejména se týká nedostatečného odměňování znalců ze strany státu, nekoncepčního vzdělávání a informování o aplikaci a výkladu právních norem a problematického společenského postavení znalců. Obecně bych konstatovala, že v rámci vybraných řízení, které jsem v práci představila (jednalo se o exekuční, insolvenční, rozhodčí řízení a dále také řízení ve věcech svéprávnosti, řízení ve věcech péče o nezletilé) je znalecké dokazování podstatné, neboť jsou v těchto řízeních často řešeny otázky, které přesahují odbornost soudu.

Abych práci vedla k zodpovězení této hypotézy, stanovila jsem si v úvodu diplomové práce následující pracovní otázky, na které nyní odpovím:

- **Dochází v rámci civilního procesu k nadužívání znaleckého dokazování?**

Za účinnosti předcházející právní úpravy k nadužívání znaleckých posudků docházelo, a to zejména v rodinně občanskoprávních a rodinně-právních záležitostech. K této problematice se v roce 2007 vyjadřoval například bývalý ombudsman Otakar Motejl, který konstatoval, že někteří soudci bez znaleckého

posudku téměř nerozhodnou, přičemž tendují k tomu, aby de facto nesoudil soudce, ale znalec.¹⁰¹ O nadužívání znaleckého posudku se vyjádřili i jiní autoři.¹⁰² Ačkoli na posouzení vlivu aktuální právní úpravy (zejm. ZnalZ) na nadužívání znaleckého posudku dosud není k dispozici dostatečný časový odstup, dle mého názoru nebude soudní praxe na změnu reagovat okamžitě, lze tedy očekávat, že i v následujícím období bude znalecký posudek v rámci civilního řízení nadužíván.

- **Proč v některých případech zákonodárce nařizuje výslovně vypracovat znalecký posudek a v jiných nikoliv?**

Znalecký posudek je obligatorní v soudních řízeních, ve kterých dochází k velmi citelnému zásahu do sféry jedince (např. řízení ve věcech svéprávnosti), neboť rozhodnutí soudu daného jedince velmi ovlivní a je zapotřebí, aby závěr soudu byl důkladně podložen. Zákonodárce tedy nařídil vypracovat znalecký posudek v situacích, kdy je od počátku jasná potřeba znaleckého dokazování. V ostatních případech je to na úvaze soudu.

- **Jaký vliv má znalecký posudek na rozhodnutí soudce? Má soudce možnost odchýlit se od závěrů znaleckého posudku?**

Co se týče vlivu na rozhodnutí soudce, tak dle mého názoru nelze poskytnout univerzální odpověď, jelikož záleží na osobnosti a praxi konkrétního soudce. Nicméně si myslím, že znalecké dokazování je přínosné. Nehledě například v řízení o svéprávnosti, kde je znalecký důkaz neopomenutelnou součástí, ale také v řízení, kde sice není zákonodárcem zakotvena povinnost obligatorního znaleckého dokazování, nýbrž je to na úvaze soudu, zda znalce v dané věci ustanoví či nikoliv. Soudce si dle mého sám dokáže vyhodnotit, zda zde bude znalecký posudek v daném řízení přínosem či zda bude nadbytečný, protože třeba už je zde situace jasná z jiných důkazů. Dle mého názoru jsou znalcovy závěry pro soudce pomocí, neboť umožní více nahlédnout do dané situace, odhalí skutečnosti (pomocí různých testů, vyšetření), které by sám soud z jiných důkazů (výslech účastníků, OSPOD, listin) neodhalil. Nicméně, jak jsem již výše naznačila, podle některých autorů mají znalecké posudky na soudcovské rozhodování až příliš velký vliv.

---

¹⁰¹ MUSIL, Jan. *Hodnocení znaleckého posudku* [online]. Mvcr.cz, 14. 5. 2010. [cit. 25. 10. 2022] Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-znaleckeho-posudku.aspx>

¹⁰² Viz například FRYŠTÁK, Marek. Znalecký posudek, jeho význam a hodnocení v trestním řízení. *Trestněprávní revue*. 2019, č. 9, s. 186.

V případě, kdy soud po zhodnocení znaleckého posudku nesouhlasí se závěry znalce může rozhodnout odchylně, pokud si své rozhodnutí pečlivě a adekvátně odůvodní, tak aby rozhodnutí mohlo být případně přezkoumatelné.

- **Jaká jsou úskalí českého právního řádu a justice při využití znaleckého dokazování?**

Těmto otázkám jsem se podrobněji věnovala v kapitole diskutující stav *de lege lata* a navrhuji řešení *de lege ferenda*. V rámci české justice nalezneme řadu problémů, které ve svém důsledku způsobují, že počet znalců (zejména v okrajových oborech) stále klesá. Jedná se například o nevýhodné postavení znalce v rámci řízení (znalci často musí absolvovat několikahodinové výslechy, kde jsou mnohdy vystavováni tvrdší rétorice ze strany státních zástupců a advokátů), nevhodně nastavený systém odměňování znalců (zejména nízké odměny ze strany státu), které by se měli, ale v roce 2023 změnit, dále nedostatečnou komunikace ve směru od ministerstva směrem ke znalcům, nedostatečný systém edukace znalců a prodleva mezi účinností relevantních právních předpisů a spuštěním avizované centrální evidence znaleckých posudků. Domnívám se, že avizovaná centrální evidence znaleckých posudků, která by nahrazovala povinnost vést znalecký deník by neměla mít žádný velký dopad na soudní řízení, pokud však dojde k zachování ochrany osobních údajů, neboť některé údaje budou označeny za veřejné a některé za neveřejné. Mezi veřejné údaje jsou zařazeny údaje jako je například celkový počet znaleckých posudků v jednotlivých letech. Tyto problémy pak způsobují průtahy soudních řízení, kdy není výjimkou, že soudce čeká na znalecký posudek i více než šest měsíců, neboť zastoupení znalců v jednotlivých oborech je nerovnoměrné. Většina znalců působí v oblasti ekonomiky, naopak znalců z oblasti zdravotnictví (psychiatrie, psychologie, sexuologie) je málo a výrazně jich ubývá.

- **Dochází ke znaleckému dokazování ve věcech péče soudu o nezletilé někdy nadbytečně a je v těchto řízeních vhodné?**

Řízení ve věcech péče o nezletilé je jedno z nejcitlivějších řízení v rámci civilního soudního řízení – chráněny jsou totiž zájmy osob, které se do soudního řízení dostaly nikoli vlastním přičiněním, přičemž se však rozhoduje o jejich dalším životě. Význam tohoto řízení stoupá s tím, jak se zvyšuje i počet rozvodů. Dalším signifikantním znakem tohoto řízení je skutečnost, že jsou v jeho rámci řešeny velmi

citlivé záležitosti (např. porušení rodičovské povinnosti) aby soud dokázal relevantně rozhodnout, je často nutné, aby jmenoval znalce z oboru psychologie. Pro rodiče dítěte znamená takový znalecký posudek značnou finanční zátěž, jelikož oni musí vzniklé náklady nahradit.

Nicméně na druhou stranu je třeba si uvědomit, že ani kvalitně připravený znalecký posudek nemusí vnést do případu nové světlo – často je totiž závěr znalce takový, že oba rodiče jsou kompetentní k péči o dítě a toto dítě má oba své rodiče rádo stejně. Posudek je tak dle mého názoru relevantní zejména tehdy, pokud existuje pochybnost o tom, že by jeden z rodičů mohl trpět nějakou duševní poruchou nebo je zde podezření, že tato osoba může mít či má omezené rodičovské schopnosti. Tedy v situacích, kdy je dítě nějakým způsobem ohroženo. V méně komplikovaných případech si soud může relevantní skutečnosti zjišťovat zejména tehdy, když nespatřuje žádné podezření a soud je schopen všechny skutečnosti zjistit a náležitě odůvodnit z jiných důkazů jako je třeba výslech orgánu sociálně-právní ochrany dětí, prarodičů, škol a školek či pediatrů.

Na základě vlastního drobného dotazování mezi advokátními kancelářemi mohu konstatovat, že soudy principiálně možnosti znaleckého posudku v rámci řízení ve věcech péče soudu o nezletilé nenadužívají – spíše rodiče vedou k dohodě, jelikož přibrání znalce v tomto případě znamená nejen prodloužení celého řízení, ale i značnou finanční náročnost. V současnosti je v popředí usilování jednoho z rodičů o střídavou péči, kdy druhý rodič nesouhlasí. Psycholog nejenže zjišťuje kvalitu emoční vazby rodiče k dítěti, ale také motivaci rodičů a upřednostňování zájmu dítěte. V některých případech (snad ojediněle) se může jednat i o snahu finančního zvýhodnění tak, aby žádný z rodičů naplatil výživné. Dochází pak k tomu, že zájmy dítěte jsou materiální motivací jedno z rodičů upozaděny.

Dovedu si představit, že může nastat situace, kdy mají být rozděleni sourozenci. Tehdy může být znalec obzvlášť velkým přínosem, neboť dopodrobna rozkládá kvalitu sourozeneckých vazeb, preference dětí a jejich vztahy.

Podle mých úvah jsou znalecké posudky v těchto řízeních velmi vhodné.

Seznam použitých zdrojů

Monografie a sborníky

BRADÁČ, Albert a kol. *Soudní znaleství*. Brno: CERM, 2010, 242 s.

DÖRFL, Luboš. *Znalec a znalecký posudek v civilním procesu*. Praha: C. H. Beck, 2020, 213 s.

KŘÍSTEK, Lukáš. *Znaleství*. Praha: Wolters Kluwer, 2013, 331 s.

KŘIVÁČKOVÁ, Jana a kol. *K pojetí člověka a věci v novém soukromém právu*. Praha: C. H. Beck, 2015, 265 s.

NETÍK, Karel a kol. *Psychologie v právu. Úvod do forenzní psychologie*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1997, 140 s.

STRAPÁČ, Peter, ĎURANA, Marián. *Postavenie a zodpovednosť znalca v slovenskom právnom poriadku*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2014, 350 s.

SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 458 s.

ŠEVČÍK, Petr, ULLRICH, Ladislav. *Znalecké právo*. Praha: C. H. Beck, 2015, 354 s.

ŠÍNOVÁ, Renáta. *Řízení ve věcech rodinněprávních v České republice, Slovenské republice a Německu a jejich aktuální problémy*. Praha: Leges, 2010, 362 s.

ŠÍNOVÁ, Renata a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 502 s.

ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Smlouva o dílo*. Praha: C. H. Beck, 2018, 282 s.

WINTEROVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. 6., aktualiz., vyd. Praha: Linde Praha, 2011, 711 s.

Komentáře

BĚLOHLÁVEK, Alexander. *Zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, 1776 s.

BUREŠ, Jaroslav a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2006, 1066 s.

DÖRFL, Luboš a kol. *Zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech. Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2021, 435 s.

DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200. Komentář.* Praha: C. H. Beck, 2009, 1600 s.

JIRSA, Jaromír a kol. *Občanské soudní řízení. Soudcovský komentář. Kniha II. § 79-180 občanského soudního řádu.* 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2019, 648 s.

SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon. Komentář.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, 1248 s.

SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář.* 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 1422 s.

SVOBODA, Karel a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních. Komentář.* 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2020, 1156 s.

HANDL, Vlastimil a kol.: *Občanský soudní řád. Komentář. I. díl.* Praha: Panorama, 1985, 858 s.

Judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 10. 7. 2001, sp. zn. III. ÚS 77/01 (N 104/23 SbNU 45).
Nález Ústavního soudu ze dne 12. 9. 2006, sp. zn. III. ÚS 299/06 (N 158/42 SbNU 297).

Nález Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2007, sp. zn. III. ÚS 299/06 (N 73/45 SbNU 149).
Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. II. ÚS 2630/2007 (N 224/7 SbNU 941).

Nález Ústavního soudu ze dne 20. 5. 2008, sp. zn. I. ÚS 49/06 (N 92/49 SbNU 381).

Nález Ústavního soudu ze dne 29. 10. 2019, sp. zn. III. ÚS 2396/19.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 3. 6. 2010, sp. zn. III. ÚS 1336/10.

Usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 5. 2011, sp. zn. II. ÚS 3020/08.

Plénum Nejvyššího soudu ze dne 23. 12. 1980, sp. zn. Pl 3/80.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 3. 2. 1928, sp. zn. Zm II 383/27.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 12. 1966, sp. zn. 5 Cz 144/66.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 3. 9. 1968, sp. zn. 1 z 39/68.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 14. 11. 1979, sp. zn. Cpj 41/70.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 12. 1980, sp. zn. Cpj 161/79.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 5.2007, sp. zn. 33 Odo 324/2005.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 7. 2008, sp. zn. 28 Cdo 1885/2008.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2008, sp. zn. 33 Odo 770/2006.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1810/2009.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2011, sp. zn. 22 Cdo 1561/2010.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2014, sp. zn. 21 Cdo 845/2013.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 26 Cdo 3928/2013.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. 32 Cdo 1124/2014.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 6. 5. 2016, sp. zn. 21 Cdo 1557/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 6. 2007, sp. zn. 22 Cdo 3035/2006.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2008, sp. zn. 32 Cdo 1975/2007.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3117/2010.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10. 2. 2021, sp. zn. 20 Cdo 3530/2020.
Rozsudek senátu ESLP ze dne 27. 3. 2008, Shtukaturov v. Rusko, č. 44009/05.
Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 22. 11. 2011, sp. zn. 1 Co 64/2011-377.
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 7. 2014, čj. 3 Cmo 172/2014-245.
Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka Pardubice ze dne 28. 1. 2021, sp zn. 23 Co 23/2021.

Právní předpisy

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Úmluva o právech dítěte, sdělení č. 104/1991 Sb., federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 217/1994 Sb., zákon o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů.

Úmluva o výkonu práv dětí, sdělení č. 54/2001 Sb., ministerstva zahraničních věcí o přijetí Evropské úmluvy o výkonu práv dětí.

Zákon č. 182/2006 Sb., zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb.

Zákon č. 254/2019 Sb., zákon o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 503/2020 Sb., vyhláška o výkonu znalecké činnosti, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 504/2020 Sb., o znalečném, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 505/2020 Sb., kterou se stanoví seznam znaleckých odvětví jednotlivých znaleckých oborů, jiná osvědčení o odborné způsobilosti, osvědčení vydaná profesními komorami a specializační studia pro obory a odvětví, ve znění pozdějších předpisů.

Odborné články

ACHOUR, Gabriel. Užití znaleckého posudku v civilním řízení. *Insight*, 2017, č. 1, s. 3-5.

BRICHČÍN, Slavoj. Soudně psychiatrická expertiza z pohledu znalecké praxe. *Bulletin advokacie*, 1998, č. 4, s. 21-28.

FRYŠTÁK, Marek. Znalecký posudek, jeho význam a hodnocení v trestním řízení. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 9, s. 186-189.

HOŘÍNOVÁ, Anna. Znalecký posudek jako důkaz v rámci péče soudu o nezletilé. *Sborník 2. ročníku mezinárodní konference Dny práva – 2008 – Days of Law. Brno: Masarykova univerzita Brno*, 2008, s. 894-895.

HROMADA, Miroslav, ŠÍMA, Alexander. Praktické otázky omezování svéprávnosti. *Soudní rozhledy*, 2015, roč. 21, č. 4, s. 122-126.

JANKŮ, Martin, MAREK, Karel. K dokazování znaleckými posudky v rozhodčím řízení. *Studia Iuridica Cassoviensia*, 2017, roč. 5, č. 1, s. 68-76.

KŘÍSTEK, Lukáš. Hodnocení znaleckého posudku (a nekvalitní judikatura). *Soudce*, 2017, č. 3, s. 15-25.

KŘÍSTEK, Lukáš. Jak má vypadat znalecký posudek. *Soudce*, 2017, č. 2, s. 7-11.

KŘÍSTEK, Lukáš. Ústavněprávní rozměr znalecké činnosti. *Právní rádce*, 2009, č. 4, s. 64-67.

PAVLÁT, Josef, MATOUŠEK, Oldřich. Opatrovnické znalecké posudky – doporučení, námitky, úskalí. *Česká a slovenská psychiatrie*, 2016, roč. 112, č. 2, s. 82-87.

POLÁČEK, Bohumil. Úloha znalce v exekučním řízení. *Komorní listy*, 2013, roč. 5, č. 4, s. 23-30.

ZÁVORA, Jiří. Příčiny obtížné přezkoumatelnosti znaleckých posudků. *Acta Iuridica Olomucensia*. 2017, roč. 12, č. 1, s. 120-149.

Internetové zdroje

BRODEC, Jan. SKALSKÁ, Helena. *Zjišťování obsahu cizího práva a předmět znaleckého oboru právní vztahy k cizině* [online]. Epravo.cz, 28. 7. 2017 [cit. 9. 12. 2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/zjistovani-obsahu-ciziho-prava-a-predmet-znaleckeho-oboru-pravni-vztahy-k-cizine-106189.html>

DUFFEK, Lukáš a kol. *Revizní znalecký posudek v civilním řízení* [online]. Epravo.cz, 3. 8. 2020 [cit. 12. 10. 2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/revizni-znalecky-posudek-v-civilnim-rizeni-111551.html>

EUROPEAN JUSTICE. *Informace o vyhledání znalce v zemích EU* [online]. E-justice.europa.eu, 17. 11. 2021 [cit. 11. 05. 2022]. Dostupné z: <https://beta.e-justice.europa.eu/printContentPdf.do?printPdfAll=1&plang=cs&idTaxonomy=37146&action=printContentPdf&initExpCourtRes=1&useContId=188244>

MUSIL, Jan. *Hodnocení znaleckého posudku* [online]. mvcr.cz, 14. 5 2010 [cit. 25. 10. 2022]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/hodnoceni-znaleckeho-posudku.aspx>

SIGMUND, Adam. *Znalecký posudek v insolenci* [online]. Epravo.cz, 8. 10. 2014 [cit. 6. 10. 2022]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/znalecky-posudek-v-insolvenci-95299.html>

Abstrakt

Diplomová práce nese název „Znalecký posudek, jako obligatorní důkazní prostředek ve vybraných civilních řízeních“. Práce je rozdělena do osmi kapitol. První kapitola se věnuje vymezení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, bez něhož by se diplomová práce neobešla. Druhá kapitola je věnována znaleckému posudku, jako důkaznímu prostředku a jeho zvláštnostem. V další kapitole se věnuji vymezení, kdo je to osoba znalce, jaké má práva a povinnosti. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na vybrané řízení dle OSŘ, zejména na řízení exekuční, insolvenční a rozhodčí a jejich specifika. Pátá kapitola se věnuje naopak vybraným řízením dle ZŘŠ, zde se zaměřuji na řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, a také na řízení ve věcech svéprávnosti. Šestá kapitola se týká hodnocení znaleckého posudku, tato kapitola nám vymezuje, k čemu všemu je potřeba přihlížet při hodnocení znaleckého posudku. Sedmá kapitola se krátce věnuje reviznímu znaleckému posudku. Osmá kapitola obsahuje zjištěné poznatky, které se týkají současné úpravy znaleckého dokazování, dále návrhy *de lege ferenda*, a to v ohledu na zahraniční právní úpravu. Závěr je věnován odpovědím na pracovní otázky.

Abstract

The diploma thesis is entitled "Expert opinion as a mandatory means of evidence in selected civil proceedings". The work is divided into eight chapters. The first chapter is dedicated to the definition of the facts, which require expert knowledge, without which the diploma thesis would not be complete. The second chapter is devoted to expert opinion as a means of proof and its peculiarities. In the next chapter, I will define who an expert is, what rights and obligations he/she has. The fourth chapter focuses on selected proceedings according to the OSŘ, in particular on enforcement, insolvency and arbitration proceedings and their specifics. The fifth chapter, on the other hand, is devoted to selected proceedings according to the ZŘŠ, here I focus on proceedings in matters of care of the court for minors, as well as proceedings in matters of self-determination. The sixth chapter refers to the evaluation of the expert opinion, this chapter defines what all needs to be taken into account when evaluating the expert opinion. The seventh chapter is briefly devoted to the review expert opinion. The eighth chapter contains findings that relate to the current regulation of expert evidence, as

well as proposals *de lege ferenda*, with regard to foreign legislation. The conclusion is devoted to answers to work questions.

Seznam klíčových slov/ Key words

znalec

expert witness

soudce

judge

znalecké dokazování

expert evidence

znalecký posudek

expert opinion

odborné vyjádření

specialist statement

revizní znalecký posudek

revision expert opinion